

שביל

מגזין

הגבול האדום

גליון מס' 119 | תשרי תשפ"א | אוקטובר 2020 | המחיר: 30 ש"ח

STAMP AUCTIONS
„PHILATELIA“ LTD.
מכורה פומבית של בולים
"פילטליה" בע"מ

תל-אביב, טרומפלדור 20א טל. 58086

21th

A
U
C
T
I
O
N

No. 97 (Ex Burrus)

23

and
24

O
C
T
O
B
E
R

63

The Auction takes place Tel-Aviv 20a Trumpeldor Str. at 19 p. m.

שער קטלוג "פילטליה" משנת 1963 המציג פריט מתוך אוסף בורוס (מאמר בעמ' 18)

SERVICE POSTAL FRANÇAIS
Correspondance retardée
par accident d'Avion.
Prière de ne pas taxer.

du und ich liebe dich
bald zu sehen
Grüße die Tante
Wien

Alserbachstr. 20
Wien

beschädigt
abgestürzt
Wien

VIENNE
8.11.1972
FRANÇOIS

קוראים יקרים,

הגיליון שלפניכם הוא הגיליון השלישי הרצוף של "שבל" שיוצא בתקופת הקורונה. אם בתחילת הקיץ חשבנו שהמגפה תיעלם מחיינו, או לפחות תאפשר קיום נסבל בצלה, נדמה שהחודשים האחרונים מלמדים אותנו שהתבדנו. הקורונה תמשיך ללוות את חיינו בעתיד הנראה לעין ותשפיע על חיי החברה והכלכלה, על הפוליטיקה, הבריאות, החינוך והמשק הישראלי והעולמי. לא מופרך יהיה להניח גם שהגיליונות הקרובים של "שבל" יוסיפו לצאת בצל הקורונה ותחת המגבלות שהיא מטילה על חיינו ועל עבודתנו. מאלו מובן שתחום הבולאות כולו מושפע מן המגפה, באופנים ובדרכים שעל חלקם כבר הצבענו בגיליונות הקודמים ושאת חלקם עוד מוקדם לזהות ולהבין. השפעת התקופה הנוכחית מעסיקה רבות גם בולאים ברחבי העולם ובגיליון זה בחרנו להביא לפניכם את תמציתו של אחד המאמרים המעניינים והחשובים הדנים בסוגיה זו, מפרי עטו של קולין פרייזר. אחד הדברים שנפגעו קשה יותר מכל בשל המגפה הן התערוכות הבינלאומיות שבוטלו בזו אחר זו ולפחות בחלקן מאמצות מודלים חדשים, מקוונים. אחד מן המאמרים המעניינים בגיליון זה והרלוונטיים ביותר לרגע הנוכחי, נוגע לאחד המודלים החדשים האלה – זה של תערוכה וירטואלית. מאמרו של מנחם לדור מפנה את אלומות האור לתערוכה הווירטואלית Savpex 2020 בדרום אפריקה, שה"וירטואליות" שלה איננה דווקא אילוץ של ימי הקורונה, אלא חלק מתפיסת העולם והארגון. במאמרו, סוקר לדור את המאפיינים המיוחדים של תערוכה וירטואלית שכזו, את דרך השיפוט הייחודית ואת האוספים שהוצגו בה בשנה האחרונה, כולל כאלה של ישראלים חברי ההתאחדות.

אירוע נוסף שראוי לתשומת לב וגם לו זווית ישראלית מעוררת גאווה הוא פתיחתו של מוזיאון הבולאות המקוון שהאוסף של חברנו לורנס פישר, שזכה בקטגוריית אלוף האלופים וסגן אלוף אירופה באלופות אירופה לבולאות תימאטית שנערכה בוורונה ב־2019, הפך לאחד המוצגים הקבועים בו.

לצד מאמרים אלה, הגיליון הנוכחי גדוש מאמרים מרתקים שקהל קוראיו עתיד למצוא בהם עניין רב. מאמרו החדש של יעקב כהן עוסק בדברי דואר שנשלחו מפלשתינה המנדטורית ושרדו תאונות אוויריות בעולם. המאמר מציג פרקטיקות דואריות שונות לציון העובדה שדבר הדואר שרד תאונה אווירית, טופל ונשלח ליעדו הסופי או בחזרה לשולח ומראה מספר דוגמאות משירותי דואר שונים. בגיליון זה אנחנו מבקשים להתחיל מסורת חדשה של קיום ראיונות עם אספנים ומומחים מקהילת הבולאים שידברו על אוספיהם ועל תחומי העיסוק הייחודיים שלהם. הראיון הראשון בסדרה, המופיע בגיליון זה, התקיים עם צביקה אלוני ועוסק במחקר שבו הוא עסוק בשנים האחרונות, על הדואר העות'מאני בארץ ישראל ומעבר לתחומיה.

במאמר נוסף, המתכתב עם מאמרו של יעקב כהן שהופיע בשני חלקים, בגיליונות 113-114, על מסע הצפלין בארץ ישראל, מביא מרק פינס מספר דוגמאות למכתבים וגלויות שנשלחו מבתי מלון שונים במצרים באמצעות הצפלין. אלי ובר, נשיא ההתאחדות, חוזר במאמרו לאירוע חסר תקדים בתולדות הבולאות בישראל – מכירה פומבית שנערכה בתל אביב בשנות השישים המוקדמות ושבה הוצעו פריטים מתוך האוסף האגדי של בורוס, אחד האוספים הידועים בעולם, במחירים מגוחכים. ובר מציע בחינה של הנסיבות שהובילו לקיום המכירה ומגולל את סיפורם של האנשים שהיו מעורבים בה. לבסוף, יעקב צחור מציג במאמר קצר את המכתב הראשון שהכתובת על גבו נכתבה בעט כדורי ובאמצעותו את ההיסטוריה של העט הכדורי ושימושו בבולאות.

אנחנו תקווה שתמצאו עניין בגיליון שבין ידיכם ושיהיה בו כדי להקל במשהו את תוגת הסגר שנכפה עלינו. אנחנו מזמינים אתכם לשלוח לנו מאמרים חדשים או מאמרי תגובה לגיליונות הקרובים לכתובת המצוינת לעיל. לבסוף, נאחל לכולם חג שמח, שנה טובה ובריאות איתנה ובהזדמנות זו נאחל גם רפואה שלמה לליך גלעד, מנהלת ההתאחדות.

עידן בריר, עורך "שבל"
idanbarir@gmail.com

מגזין
הבולאים
בישראל

שבל

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל

גיליון מס' 119

תשרי תשפ"א – אוקטובר 2020

מחיר: 30 ש"ח מנוי שנתי: 100 ש"ח

מען המערכת לפניות ולמנויים: ת.ד. 3301, ת"א 6103201

טל: 03-6295547 • פקס: 03-5259716

Email: lilachgilad@netvision.net.il • www.israelphilately.org.il

עורך: עידן בריר

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס, שדרות רוטשילד 109, ת"א

תוכן העניינים

- דבר העורך 2
- דואר אוויר**
דברי דואר שנשלחו מפלשתינה בתקופת המנדט הבריטי ושרדו תאונות אוויריות / יעקב כהן 3
- טיסת הצפלין, 1931 – דואר מבתי מלון / ד"ר מרק פינס. 9
- תולדות הדואר של ארץ ישראל**
"ירושלים הייתה עיר מחוז מרוחקת ולא חשובה באימפריה" – ריאיון עם צביקה אלוני / מראיין: עידן בריר 13
- היסטוריה בולאית בישראל**
שלושים פריטים מאוסף בורוס נמכרו בתל אביב בשנת 1963 / אליהו ובר 18
- שיטות מחקר**
העט הכדורי והבולאות / יעקב צחור A.I.E.P. 21
- בולאות בעולם**
האם תשנה הקורונה את עולם הבולאות? / קולין פרייזר. 22
- תערוכות בעולם**
תערוכת בולים וירטואלית בדרום אפריקה – Savpex 2020 / מנחם לדור 24
- מוזיאון הבולאות המקוון. 25
- לזכר**
לזכרו של ד"ר מנחם (מנפרד) ברגמן ז"ל / ג'יאנקרלו מורולי (לשעבר יו"ר הוועדה התימאטית של פ.י.פ.) ומנחם לדור. 26
- יודאיקה**
בול זיכרון גרמני לפרופ' רחל הירש, הרופאה היהודיה פורצת הדרך / עידן בריר 27
- הנפקות בעולם**
ליכטנשטיין – רעיון מיחזור וקיימות / רן ברש. 28
- על מדף הספרייה** 28
- עדכון קטלוג בולי ישראל** 29
- חותמות דואר ישראל** 30

דברי דואר שנשלחו מפלשתינה בתקופת המנדט הבריטי ושרדו תאונות אוויריות

יעקב כהן

הדואר שהגיעו ליעדם סומנו בדרך כלל על-ידי רשות הדואר בהדפס ידני על האירוע ו/או במדבקה מתאימה. הסיבות לתאונות שכאלה יכולות להיות מגוונות, אך לרוב מתרכזות בגורמים הבאים או בשילוב שלהם:

1. מזג אוויר סוער, ערפילי ותנאי ראות גרועים.
2. כשל מכני או דלק שאזל לפני הגעה ליעד.
3. טעויות של הטייסים בהערכת הגובה או המרחק לנחיתה בשילוב עם תנאי ראות גרועים.

יש לציין שקיימים דברי דואר ששרדו תאונות (Wreck covers) בכלי תחבורה אחרים כמו ספינות ורכבות אך המאמר שלפנינו לא דן בכך.

1. מכתב שנשלח מתל אביב להולנד במטוס הימי Scipio

מכתב שנשלח מתל אביב לדן בוס (s-Hertogenbosch) בהולנד בתאריך 20.8.36 ונושא בול של 15 מיל וחותרמת ביטול מכונה של תל אביב. ב-22 באוגוסט 1936 המריא המטוס הימי Scipio (מטוס ימי בריטי מסוג Short S17 Kent שתוכנן ויוצר על-ידי האחים Short) מאלכסנדריה לעבר ברינדיזי (Brindizi) שבאיטליה. עצירה מתוכננת ראשונה בדרך הייתה במירבלה (Mirabella) שבקריתים. בים הסוער התרסק המטוס הימי בחוף מירבלה ובהתרסקות נהרגו שני נוסעים מתוך 11 שהיו במטוס. דברי הדואר ששרדו נלקחו לאתונה וממנה נשלחו ברכבת לפריס. חותמת ידנית סגולה Accident d'Avion הוחתמה בפריס (חלק מהדואר הוטס מאתונה ישירות ללונדון). על פי הרשומות של חברת התעופה הבריטית (IA) מסלול הטיסה המקורי היה כדלקמן: אלכסנדריה-כרתים-ברינדיזי-רומא-מרסיי-לונדון ומשם להולנד. המעטפה נשלחה מפריס להולנד כפי הנראה ברכבת. החותמת הידנית Accident d'Avion שהוחתמה בפריס היא מסוג "i" על פי Kendall C. Sanford. בגב המעטפה הודבקו שני סרטים של "Postes et Télégraphes" בצורת V כדי לשמר את המעטפה. הוטבעה חותמת פריס מתאריך 29.8.36 (x3).

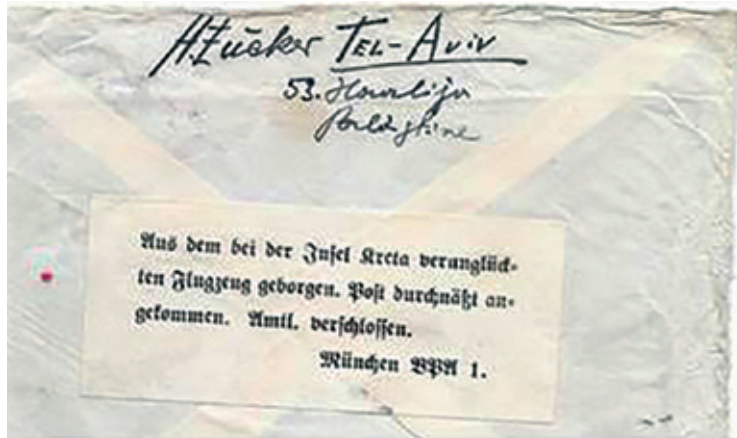
מ אמר זה יעסוק בעיקרו בדברי דואר, שנשלחו מפלשתינה בתקופת המנדט הבריטי על-ידי חברת התעופה המלכותית הבריטית IA ושרדו תאונות אוויריות (Crash Mail). חברת התעופה המלכותית הבריטית IA (Imperial Airways) הייתה חברת תעופה בינלאומית מובילה החל משנת 1924 ועד 1940, כאשר מיזגה הממשלה הבריטית את IA עם British Airways תחת השם BOAC (British Overseas Airways Corporation). ההגדרה המקובלת ל-Crash Mail נסמכת על זו שנוסחה על-ידי החברה האמריקנית לדואר אוויר: טיסה שלא הושלמה ליעדה הסופי (Crash or Interrupted flight) ותוצאתה נזק משמעותי למטוס או להרס כלי הטיס הנושא דואר. בעקבות התאונה, הועברו דברי הדואר ששרדו (ולרוב ניזוקו) ליעדם הסופי באמצעי שינוע אחרים לרבות רכבות, אוניות, או טיסות חלופיות. הדואר, ששרד את התאונה, מוגדר כ"Recovered mail". המוצגים במאמר זה נשלחו בתקופת המנדט הבריטי מפלשתינה למדינות שונות על-ידי חברת תעופה אחת, IA, ולאחר המיזוג על-ידי חברת התעופה BOAC.

רוב התאונות המתוארות במאמר התרחשו במטוסים ימיים (flying boats) ובמוצג מס' 11 במטוס בוכנה יבשתי. דברי הדואר ששרדו את התאונה האווירית טופלו על-ידי הרשויות המקומיות באיסוף, מיון וייבוש באופן שהביא אותם למצב שמאפשר טיפול ומשלוח שלהם ליעד הסופי ובנסיבות מסוימות בחזרה לשולח. דברי

מטוס ימי Cambria (flying boat) מסוג Short S23, מודל זהה לזה של המטוסים Courtier ושל Cygnus (צילום: ויקימדיה)

* לקריאה נוספת: Air Crash Mail of Imperial Airways and Predecessor Airlines/ Kendall C. Sanford, ed. 2003.

מכתב שנשלח מתל אביב לברלין ונושא שני בולים של 15 ו־7 מיל. בול נוסף נשטף במים (כנראה בול של 5 מיל). המכתב עם חותמת ביטול כפולה של תל אביב ותאריך לא ברור דיו. דבר הדואר הועמס באלכסנדריה על המטוס הימי Scipio ב־22 באוגוסט 1936 ובעצירה הראשונה במירבלה (Mirabella) התרסק המטוס (פרטים במוצג 1). דברי הדואר ששרדו נלקחו לאתונה ונשלחו ממנה ברכבת לפריס ומשם כנראה ברכבת לברלין. בגב המכתב תווית רשמית של רשות הדואר במינכן המודפסת בשחור על גבי תווית לבנה. התרגום של הכיתוב מגרמנית גותית: "דבר הדואר שרד את תאונת המטוס בקרבת האי כרתים. הדואר הגיע רטוב. נחתם באופן רשמי. מינכן, אזור משרד הדואר 1". התווית דלעיל סווגה על־ידי Sanford כסוג "u".

3. מכתב שנשלח מתל אביב לבריסל במטוס הימי Courtier

מכתב שנשלח מתל אביב לבריסל בבליה בתאריך 30.8.37 ונושא 3 בולים בערכים של 4, 6 ו־15 מיל. המטוס הימי Courtier מסוג Short S23 המריא מאלכסנדריה בתאריך 1.10.37 והתרסק במפרץ פאלרון (Phaleron) שלחופי אתונה, בדרכו ללונדון. שלושה נוסעים נהרגו וחמישה נפצעו בהתרסקות. הים היה שקט והטייס טען שהחזר האור מהים סנוור אותו וגרם לו להעריך שהוא נושק למים, שעה שבפועל היה בגובה 50 רגל מעל פני הים. דברי הדואר ששרדו במצב רטוב נלקחו לאתונה ובחלקם נשלחו ברכבת לפריס וממנה ככל הנראה ברכבת לבריסל. בגב המעטפה מדבקה רשמית של רשות הדואר הצרפתית: "Postes et Télégraphes" בשלוש מסגרות שחורות וכיתוב תחתון: "Art. 26. IV fasc. de l'Instructions Generale". בנוסף חותמת סגולה ידנית שהוחתמה בפריס מסוג "b" על פי Sanford ועליה הכיתוב הבא:

2. מכתב שנשלח מתל אביב לברלין במטוס הימי Scipio

- Service Postal Français – שירות הדואר הצרפתי.
- Correspondance retardée par suite – משלוח הדואר התעכב.
- Du naufrage d'un avion – כתוצאה מטביעה של מטוס.
- Constitué par le Service Français – אורגן על־ידי השירות הצרפתי.
- NE PAS TAXER – לא למסות.

מכתב שנשלח מתל אביב על ידי חברת "נחשתן" לברלין בתאריך 28.9.37 ונושא בול של 15 מיל המבוטל בחותמת מכונה של תל אביב. כאמור במוצג 3, התאונה של המטוס הימי הבריטי Courtier במפרץ פאלרון אתונה, התרחשה ב-1.10.37 כאשר היה בדרכו ללונדון. בגב המעטפה מדבקה חומה רשמית של רשות הדואר במינכן וחותמת ביטול: München BPA1 9.10.37. על פי Sanford חותמת סגולה מסוג "נ" ובנוסף, בגב המעטפה חותמת ידנית סגולה שהוחתמה במינכן, מסוג "c", ובה הכיתוב הבא:

Aus Verunglücktem Flugzeug – ממטוס שהתרסק.
 Dur chn ässt geborgen – דבר הדואר נשמר היטב.
 המעטפה נשלחה מאתונה לפריס וממנה כנראה ברכבת למינכן ולברלין.

4. מכתב שנשלח מתל אביב לברלין במטוס הימי Courtier

5. מכתב שנשלח מתל אביב לרוצ'סטר בניו יורק במטוס הימי Courtier

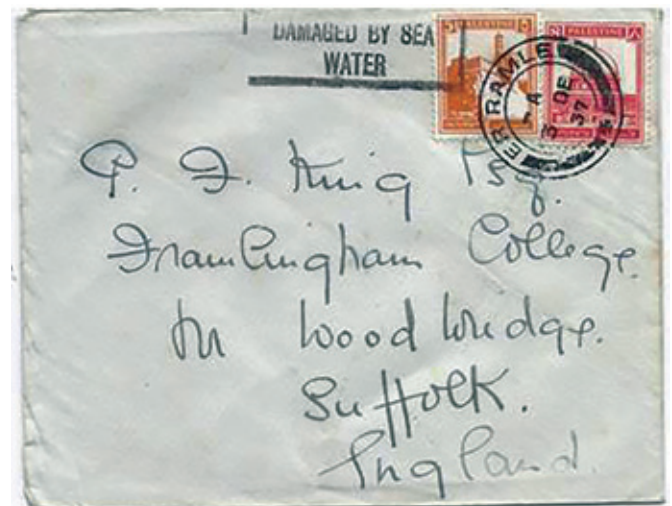

מכתב שנשלח מרמלה ל-Suffolk באנגליה בתאריך 3.12.37 ונושא בולים בערכים של 8 ו-5 מיל. תעריף נכון של 13 מיל לדואר אוויר עם IA (Imperial Airways). המטוס הימי Cygnus מסוג Short S23 התרסק בהמראה מנמל ברינדיזי באיטליה בתאריך 5.12.37. חקירה שהתנהלה על-ידי חוקר תאונות של משרד האווירייה הטילה את האחריות על הטייס שהמריא עם מדפי כנפיים (wing-flaps) פתוחים. איש צוות ונוסע נהרגו וחמישה אחרים נפצעו בהתרסקות המטוס. מסלול הטיסה החל ב-2.12.37, מקראצ'י שבהודו (כיום בפקיסטאן) - בחריין כוויית בצרה - בגדאד - עזה - אלכסנדריה - אתונה - ברינדיזי, ושם התרסק המטוס בדרכו ללונדון. המכתב הנוכחי נשלח בטיסה מעזה או מאלכסנדריה, שרד את התאונה בברינדיזי ונשלח כנראה לפריס ברכבת וממנה בטיסה חלופית ללונדון. בפני המעטפה חותמת ידנית במסגרת שחורה DAMAGED BY SEA WATER - "ניזוק על-ידי מי הים" הוחתם בחזית המעטפה. סווגה "b" על-ידי Sanford. בגב המעטפה תווית חומה של רשות הדואר הבריטית עם הסימון G & R וכיתוב בתרגום מאנגלית: "נמצא פתוח או ניזוק וטופל באופן מורשה". האות G מציינת את תקופת המלך ג'ורג' החמישי (עד 20.1.36) אף על פי ששנת 1937 מציינת את המלוכה של ג'ורג' השישי. האות R מציינת בלטינית Rex - מלך.

מכתב שנשלח מתל אביב לרוצ'סטר בניריווק בתאריך 28.9.37 ונושא בול של 15 מיל. המעטפה מבוטלת למשלוח בדואר אוויר עם שני פסים אדומים מקבילים ולפיכך המשלוח בדואר רגיל מלונדון לארה"ב. כאמור במוצג מס' 3, התאונה של המטוס הימי Courtier במפרץ פאלרון באתונה, התרחשה ב-1.10.37. כאשר היה בדרכו מאלכסנדריה ללונדון. בפני המעטפה מסגרת חותמת ידנית סגולה שהוחתמה בלונדון עם הכיתוב, בשתי שורות: Damaged by Sea Water ("ניזוק על-ידי מי הים"; לא מסווגת על-ידי Sanford בטיסה זו). גודל המסגרת 13x40 מ"מ. בכתב-יד בעיפרון: saved as is. בגב המעטפה תווית חומה של רשות הדואר הבריטית עם הסימון E & R ('E' מציינת את המלוכה של אדוארד השמיני, אף על פי שמלוכתו קצרת הימים הסתיימה שנה קודם לכן: 36JA36-11DE20). האות R מציינת בלטינית Rex - מלך. תרגום של הכיתוב באנגלית: "נמצא פתוח או ניזוק וטופל באופן מורשה". המדבקה סווגה על-ידי Sanford כ-"e". כתובת השולח נשטפה בחלקה במי הים.

7. מכתב שנשלח מיפו לגלזו בקוטלנד במטוס הימי Cygnus

6. מכתב שנשלח מרמלה ל-Suffolk באנגליה במטוס הימי Cygnus

ונשלח כנראה לפריס ברכבת ובהמשך לווינה. מדבקה של רשות הדואר האוסטרית בצבע בז' (לשמר את המכתב שניזוק), עם הכיתוב Postamt, Wien 1, briefumleitung ובתרגום חופשי "מכתב שסטה מנתיבו" (Letter detour) לציין שהמכתב לא הגיע במסלול המתוכנן. חותמת ידנית סגולה בגרמנית: "Bei Flugzeugabsturz durch wasser" "beschädigt" בשתי שורות, ובתרגום חופשי: "ניזוק במים בזמן תאונת מטוס". החותמת הידנית הוחתמה בווינה ומסווגת "j" על-ידי Sanford. חותמת הגעה לווינה מתאריך 11.XII.37 בפני המעטפה ובגבה.

9. מכתב שנשלח מתל אביב להאג שבהולנד במטוס הימי Cygnus

מכתב שנשלח מתל אביב להאג שבהולנד במטוס הימי Cygnus בתאריך 1 בדצמבר 1937. נושא בול של 15 מיל המבוטל בחותמת מכונה של תל אביב מסוג F9. תעריף נכון במועד זה. המטוס הימי Cygnus מסוג Short S23 התרסק בהמראה מנמל ברינדיזי שבאיטליה בתאריך 5.12.37 מסלול הטיסה מתואר במוצג 6. כיוון שדבר הדואר שרד את התאונה בברינדיזי נשלח המכתב לפריס ברכבת ונחתם בה עם החותמת הסגולה הבאה: "Service Postal Français, Correspondance retardée par 'accident d'Avion. Prière de ne pas taxer" "שירות הדואר הצרפתי, דבר הדואר התעכב בגלל תאונת מטוס. מבקשים לא למסות". חותמת ידנית זו סווגה "e" על-ידי Sanford. בגב המעטפה מדבקה בצבע ←

מכתב שנשלח מיפו לגלזגו שבסקוטלנד בתאריך 29.11.37 ונושא בולים בערכים של 10 ו-3 מיל. תעריף נכון של 13 מיל לדואר אוויר עם (Imperial Airways) IA. הבולים הוחתמו בחותמת מכונה של יפו מסוג F4 – קנה תפוזי יפו (על פי Sacher). המטוס הימי Cygnus מסוג Short S23 המריא מקראצ'י ב-2.12.37 והתרסק בהמראה מנמל ברינדיזי באיטליה בתאריך 5.12.37 (הסברים מפורטים במוצג 6). המכתב הנוכחי נשלח בטיסה מעזה או מאלכסנדריה ושרד את התאונה. המכתב נשלח כנראה לפריס ברכבת וממנה בטיסה חלופית ללונדון. חותמת בפני המעטפה במסגרת סגולה – "Damaged by Sea" – "Water in Airplane Accident" – "ניזוק על-ידי מי הים בתאונת מטוס". הוחתם בלונדון. החותמת סווגה "c" על-ידי Sanford.

8. מכתב שנשלח מחיפה לווינה באוסטריה במטוס הימי Cygnus

מכתב שנשלח מחיפה לווינה באוסטריה במטוס הימי Cygnus בתאריך 29.11.37 ונושא בולים בערכים של 2x2+4x2+3 מילים. המטוס הימי Cygnus מסוג Short S23 התרסק בהמראה מנמל ברינדיזי שבאיטליה בתאריך 5.12.37 מסלול הטיסה מתואר במוצג 6. המכתב הנוכחי נשלח בטיסה מעזה או מאלכסנדריה, שרד את התאונה בברינדיזי

The Postmaster General presents his compliments and regrets the damage occasioned to the accompanying item which has been salvaged from an air mail despatched from Jerusalem to the United States of America on the 25th June 1943.

HEAD POST OFFICE
JERUSALEM.
19th August, 1943.

בז' (כדי לשמר את המעטפה) שהודבקה בפריס עם הכיתוב בצרפתית: "Postes, Télégraphes et Téléphones". המעטפה מוכתמת באדום עקב התאונה הימית שבה ניזוק דבר הדואר ממי המים.

10. מכתב שנשלח מתל אביב לקייפטאון בדרום אפריקה במטוס הימי Challenger

עם חברת (British Overseas Airways Corporation) BOAC שהחלה את פעילותה באפריל 1940) ובהמשך עם חברת Pan-Am בטיסה טרנס-אטלנטית בנתיב הדרומי במטוס FAM-22 דרך נאטאל (Natal) ובלם (Belém) שבברזיל, טרינידד, סאן חואן (פורטו ריקו) בואכה מיאמי ומכאן ליעד הסופי, במסצ'וסטס (על פי Air Mail Operations during WWII/Thomas H. Boyle Jr.). תאונה אווירית התרחשה סמוך ל'חרטום בתאריך 30 ביוני 1943 ובהתרסקות המטוס נהרגו 16 אנשים. הסיבה המשווערת לתאונה הייתה שהמטוס נכנס לסחרור בגלל עומס יתר (כפי שדווח על-ידי Aviation Safety Network). המכתב נשרף בחלקו והוחזר לשולח עם התנצלות של מנהל הדואר בירושלים. בתרגום חופשי: "מנהל הדואר מביע את התנצלותו על הנזק שנגרם לדבר הדואר הנידון ששרד מהטיסה מירושלים לארה"ב בתאריך 25 ביוני 1943. על החתום: מנהל הדואר בירושלים, 19 באוגוסט 1943." מכתב לשולח עם הסבר זה (מעטפה חומה) נחתם בתאריך 23 באוגוסט 1943. המעטפה נמכרה באחת המכירות הפומביות ואינה נמצאת באוסף שלי. ■

מכתב שנשלח מתל אביב לקייפטאון בדרום אפריקה בתאריך 23.4.39. נושא 4 בולים בסך של 10 מיל. תעריף אחיד בדואר אוויר (all up scheme) שיזם משרד התעופה הבריטי והתכנית יושמה בפלשתינה החל מסוף פברואר 1938 ועד הכרזת המלחמה של בריטניה על גרמניה ב-3.9.39. נתיב הטיסה מלונדון דרך אלכסנדריה, מכאן הועמס דבר הדואר על המטוס הימי Challenger בדרכו לדרבן (Durban) שבדרום אפריקה דרך 'חרטום ודאר א-סלאם שבטנגניקה (כיום טנזניה). בעצירת ביניים בלומבו (Lumbo) שבמוזמביק בתאריך 1.5.39 התרסק המטוס ושני אנשי צוות נהרגו. חלק מדברי הדואר ששרדו נלקחו לעיר לורנסו מארקש (Lourenço Marques); כיום מפוטו (Maputo - בירת מוזמביק, וממנה הוסעו ברכבת לקייפטאון. בדרום אפריקה הוחתמה המעטפה בחותמת דינית סגולה בשתי שפות, אנגלית ואפריקאנס: "Flying Boat Correspondence Damaged by Sea" ובתרגום חופשי: "מטוס ימי שניזוק על-ידי מי ים". החותמת מסווגת על-ידי Sanford בסימן "a". המעטפה נמכרה באחת המכירות הפומביות ואינה נמצאת באוסף שלי.

רשימת חברים חדשים שהצטרפו להתאחדות

- שמואל שימכר - כרמיאל
- זאב חלפון - ראשון לציון
- איבגי חיים - ירושלים
- ולדמיר טבלב - קריית מוצקין
- קומל מריו - רחובות
- גור דוד - הרצליה ב'
- פלג אליהו - קריית ביאליק
- גרשט זליג - קריית אנו

11. מכתב שנשלח מירושלים למסצ'וסטס בארה"ב במטוס בוכנה יבשתי

מכתב רשום שנשלח מירושלים למסצ'וסטס בארה"ב במטוס בוכנה יבשתי מסוג Lockheed 414 Hudson VI בתאריך 21 ביוני 1943. המכתב נושא בול של 100 מיל, תעריף דואר אוויר נכון לעת הזאת ו-15 מיל תעריף דואר רשום. המכתב נושא חותמת מתומנת אדומה (G&S type Q22). הטיסה יצאה מקהיר במסלול הטרנס-אפריקני דרך 'חרטום (סודאן) והייתה מיועדת להמשיך ללאגוס (בירת ניגריה לשעבר)

טיסת הצפלין, 1931 – דואר מבתי מלון

ד"ר מרק פינס

תמונה מס' 2: נשלח ממלון שפרד'ס לשווייץ. לוגו שונה

תמונה מס' 3: מעטפה שנשלחה לירושלים ומכילה את החותמת האדומה

מעטפה זו שנרכשה בחנות הספרים של המלון (ראה מאחור) מבוילת בשני בולי דואר אוויר 50 ו-100 מיל (ביול יתר). המעטפה חזרה לקהיר באותו יום ונשלחה לירושלים ברכבת של אותו יום [תמונה מס' 4].

מלון ספא (חלואן)

נמצא כ-25 ק"מ דרומית לקהיר וכ-5 ק"מ מהגילוס ומוקף כולו במדבר, המספק טיפולי בריאות, רגיעה ומרחצאות גופרית. הגלויה נשלחה לווינה שבאוסטריה ומבוילת בבול דואר אוויר בערך של 50 מיל, התעריף הנכון לגלויה. הגלויה נשלחה ב-10 באפריל מקהיר והגיעה לפרידריכסהאפן, נמל הבית של הצפלין ב-13 באפריל [תמונה מס' 5 ו-6].

Tואר שנשלח מבתי מלון נחשב לנישה ייחודית של אספנות. בעקבות הכתבה שהתפרסמה בגיליון שובל 114 על ידי יעקב כהן, שבה תוארה טיסת הצפלין בשנת 1931 למצרים, אני מצרף מספר מעטפות שנשלחו בטיסה זו ממספר בתי מלון במצרים. המעטפות נשלחו למגוון יעדים באירופה וכן לירושלים. המעטפות והגלויות מבוילות בשני הבולים שנועדו לטיסה זו. בול דואר אוויר בערך של 27 מיל שעליו הדפס של 50 מיל לגלויה ו-100 מיל למכתב, והכתובת "גראף צפלין, אפריל 1931" בצרפתית ובערבית. דואר שנלקח לטיסה מקהיר לארץ הקודש ובחזרה לקהיר מכיל את החותמת של הפירמידה האדומה בעוד שדואר שנשלח ממצרים חזרה לאירופה אינו מכיל חותמת זו.

מלון שפרד'ס (קהיר)

נוסד ב-1841 על-ידי האנגלי סמואל שפרד ושימש לאורך השנים למסחר בינלאומי ולתיירות. המלון שימש כמפקדה במלחמות שונות כמו מלחמת קרים, המרד ההודי, מלחמת הבורים ובמלחמות העולם. המלון אירח גם את הנכבדים שהגיעו לפתיחת תעלת סואץ ב-1869. מצורפות שתי מעטפות [תמונות מס' 1 ו-2] שנשלחו מהמלון לשווייץ בצפלין בדרכו חזרה לגרמניה ולכן אינן מכילות את החותמת האדומה של הפירמידה. לוגו המלון שונה במקצת ושתי המעטפות מבוילות בבול דואר אוויר בערך של 27 מיל שעליו הדפס של 100 מיל שהוכן לאירוע. אחת המעטפות הוחתמה בקהיר ב-10 באפריל 1931 והשנייה ב-8 באפריל (תאריך נדיר יותר). בגב המעטפות חותמת הגעה לגרמניה ב-13 באפריל. המעטפה השלישית [תמונה מס' 3] נשלחה לכומר הנוצרי סאלח סאבא בירושלים במסגרת הטיסה של הצפלין מעל ארץ הקודש ב-11 באפריל ולכן מכילה את חותמת הפירמידה האדומה.

תמונה מס' 1: נשלח ממלון שפרד'ס לשווייץ

תמונה מס' 6: גב הגלויה עם הבול עם הדפס הנכון של 50 מיל שנשלח לווינה

תמונה מס' 4: גב המעטפה עם החותמת של חנות הספרים של מלון שפרד'ס

מלון מטרופוליטן (קהיר)

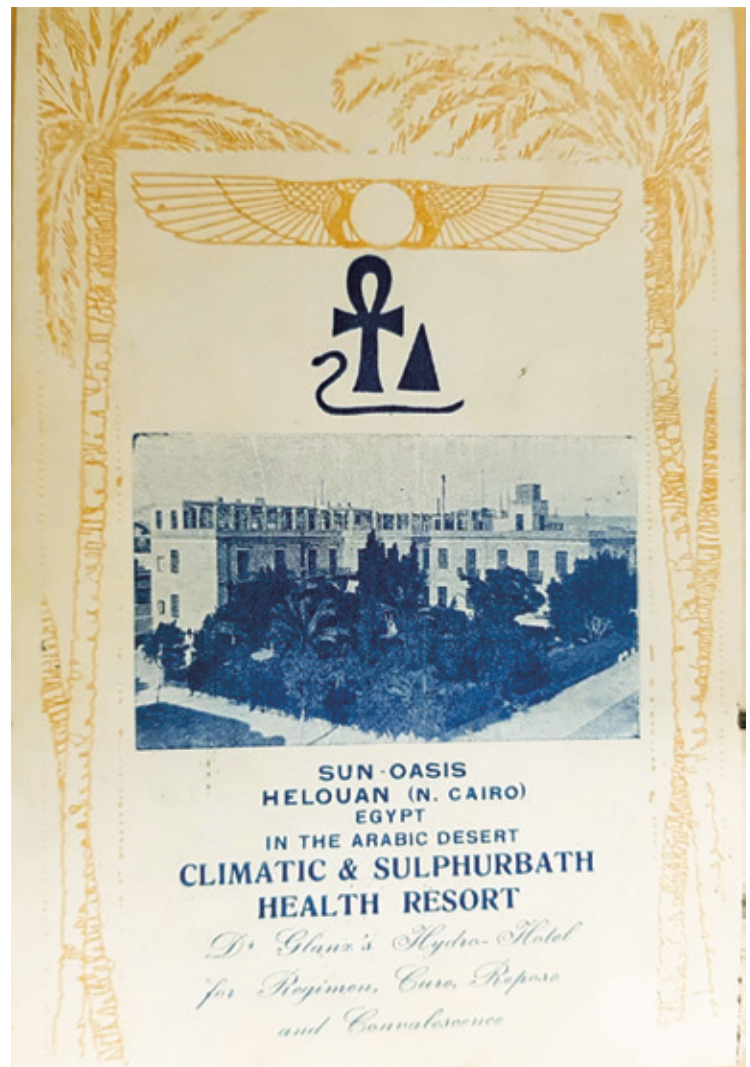
מלון זה התחיל כמלון גרוסוונור (Grosvenor). המלון נרכש על-ידי המלונאי צ'רלס ביהלר, שפתח אותו מחדש ב-1929 תחת השם מטרופוליטן. המעטפה מביילת בשני בולי הצפלין ולמרות שהמלון נמצא בקהיר היא נשלחה דווקא מאלכסנדריה ב-9 באפריל למינכן שבגרמניה. מאחור יש חותמת הגעה לקהיר ב-10 באפריל וכן חותמת הגעה לגרמניה ב-13 באפריל [תמונה מס' 7].

תמונה מס' 7: ביול יתר של המעטפה ממלון מטרופוליטן שנשלח לגרמניה

מינא האוס (גיזה)

מלון זה היה בראשיתו בקתת ציידים שנבנתה בסמיכות לפירמידה הגדולה בשביל הח'דיו אסמאעיל פאשא ונקרא על שמו של מנס, המלך הראשון בלוח אבידוס (המוכר גם כפרעה נערמר). לאורך השנים שימש כמלון וכבית חולים לחיילים האוסטרליים. הגלויה נשלחה מקהיר לשווייץ ב-9 באפריל הגיעה לגרמניה ב-13 באפריל ולבול ב-14 באפריל. הכתובת כנראה הייתה שגויה מאחר והגלויה המשיכה לצרפת. הגלויה מביילת נכון בבול דואר אוויר בערך של

תמונה מס' 5: גלוית פרסום של הספא בחלואן המפרטת את הטיפולים הניתנים במקום

תמונה מס' 10: מכתב בביול יתר שנשלח ממלון קונטיננטל-סבוי להונגריה

27 מיל שעליו הדפס של 50 מיל וכן תווית של דואר אוויר [תמונה מס' 8].

תמונה מס' 8: הגלויה שנשלחה בטעות ממינא האוס לשוויץ והועברה לצרפת

תמונה מס' 11: גלויה עם חותמת ייחודית של מלון קונטיננטל-סבוי

הבולים של הצפלין [תמונה מס' 10]. מאחור יש חותמות הגעה לקהיר, לפרידריכסהאפן ב-13 באפריל ולבודפשט ב-14 באפריל. הגלויה שנשלחה לפריס בדרכה חזרה לאירופה מעניינת ונדירה במיוחד, היות שבנוסף לחותמות של הצפלין מקהיר היא בעלת חותמת ייחודית של המלון [תמונה מס' 11].

מלון ויקטוריה (קהיר)

נבנה בהתחלת המאה העשרים במרכז קהיר, בקרבת המוזיאון המצרי ותחנת הרכבת. המכתב הנושא את שני בולי הצפלין (ביול יתר) נשלח ממלון ויקטוריה לפרנסיס קטנה [תמונה מס' 12], פלסטיני-נוצרי מירושלים שהקים את "חברת התחבורה המזרחית" והיה אחראי על מיזם תחבורה וסחר בין ביירות, דמשק, ירושלים, בגדאד וטהראן. באפריל 1943 הגיש תזכיר למזכיר החוץ הבריטי, אנתוני אידן, ובו הציע להקים את הבית הלאומי לעם היהודי בקמרון. גב המעטפה [תמונה מס' 13] מכיל את הלוגו של המלון וכן חותמת הגעה של המכתב שעשתה את הדרך בצפלין מקהיר לארץ הקודש וחזרה לקהיר ומשם בדרך היבשה לירושלים.

תמונה מס' 9: המכתב ממלון סמירמיס לצרפת עם ביול נכון

מלון קונטיננטל-סבוי (קהיר)

הוקם ב-1865 בכיכר האופרה שבמרכז קהיר בתקווה ובציפייה לאורחים הרבים שיגיעו לפתיחת תעלת סואץ. כיום, רוב התיירים מעדיפים את אזור הנילוס והמלון ננטש. מצורפת מעטפה מהמלון שנשלחה להונגריה, יעד נדיר לכשעצמו. למרות שהמלון נמצא בקהיר, המעטפה נשלחה מאלכסנדריה ב-9 לאפריל ומבולת בשני

תמונה מס' 13: לוגו של מלון ויקטוריה בקהיר וחותמת ההגעה בירושלים
ב־13 באפריל 1931

תמונה מס' 12: המעטפה נשלחה לפרנסיס קטנה מקהיר לארץ
הקודש וחזרה לקהיר ומשם בדרך היבשה לירושלים ומכאן חותמת
הפירמידה האדומה

■ מאמר המשך שדן בדואר של אנשי הצוות והנוסעים בטיסה זו נמצא בהכנה.

Romano House of
Stamp Sales Ltd.

רומנו בית מכירות בולים בע"מ

מכירות פומביות של: בולים, מעטפות, גלויות, אוטוגרפים,
שטרות ומטבעות ישראל והעולם, יודאיקה ושואה.
יבואן בלעדי לאביזרי ואלבומי "LINDNER" גרמניה

כתובתינו: דיזינגוף סנטר, תל אביב קומה 2 חנות מס': B-245
 ת.ד. 23274 תל אביב, מיקוד: 61231
 שעות פתיחה: א-ה: 9:30-19:00, ו': 9:30-15:00
 Website: www.romanoauctions.com
 Email: Romanostamps@gmail.com
 טלפון: 03-5250119
 טלפון/פקס: 03- 5282790

"ירושלים הייתה עיר מחוז מרוחקת ולא חשובה באימפריה"

ריאיון עם צביקה אלוני • מראיין: עידן בריר

העות'מאנים הבינו שהם עדיין לא מוכנים להצטרפות מלאה לנהלי ה-UPU, אז הם העבירו את כל הדואר היוצא מן האימפריה באמצעות בתי הדואר הזרים.

המערכה הגדולה ביותר והחשובה ביותר מבחינה היסטורית של העות'מאנים במלחמת העולם הראשונה. גם כמות הדואר הצבאי בתקופה הזאת הייתה גדולה באופן משמעותי.

איך הגעת לתחום מחקר כזה כמי שלא מדבר טורקית ולא קורא טורקית-עות'מאנית? איך מתגברים על מגבלה כזאת?

נקודת המוצא שלי הייתה שהדברים בארץ ישראל התנהלו בדיוק כמו בשאר האימפריה ולא היו בה יוצאי דופן. נקודת המוצא השנייה שלי הייתה שאני אמצא מספיק מחקרים וחומרי רקע באנגלית, מה שהתברר כנכון. בכל הנוגע לארץ ישראל, החומרים היו זמינים אפילו בעברית ואני מכיר את השפה ויודע למצוא את דרכי באוספים ובספרים הרלוונטיים. בהחלט הגעתי למסקנה בשלב מסוים שיש לי חסרון בעניין השפה הטורקית שאני לא שולט בה ובוודאי לא בטורקית העות'מאנית, הכתובה בכתב הערבי. לשם כך היה לי ברור שאני צריך למצוא לעצמי שותפים לדרך בטורקיה שיוכלו לסייע לי בתרגום של החומרים בטורקית.

כך הגעתי לשלושה עמיתים – שנים מהם בטורקיה ואחד נוסף בלונדון – שלושתם קוראים טורקית ומבינים את הכתב הערבי. האיש שיושב בלונדון הוא בולאי טוב אבל הראייה ההיסטורית שלו פחות טובה. האיש שחי באיסטנבול חרש את הארכיון העות'מאני וכתב ספר שבו ריכז את כל המידע שמצא בהם ובספרות על תעריפי הדואר העות'מאני. זה פרויקט נהדר אבל הצרה היחידה הייתה שהדברים שכתב לא תמיד התאימו לדברים כפי שהיו בשטח. היו סטיות בתעריפים ובתאריכי התחולה שלהם בפועל ופעמים רבות ראינו עיכובים.

אחד הוויכוחים שהיו לי עם ההיסטוריונים הטורקיים נגע להצטרפות של האימפריה לאיגוד הדואר העולמי (UPU). האימפריה הייתה חברה מייסדת בקונגרס הראשון של האיגוד, בברן ב-1874. למרות זאת היה פער של שנה וחצי בין ההצטרפות של האימפריה לאיגוד לבין הנפקת הבולים הראשונים שלה שהתאימו לתבנית

תוכל לספר איך הגעת לעיסוק בנושא הדואר העות'מאני וההיסטוריה העות'מאנית בארץ ישראל?

הגעתי לנושא באופן מקרי למדי. תחום העיסוק הבולאי העיקרי שלי הוא תולדות הדואר בארץ ישראל בתקופת מלחמת העצמאות וזו הייתה התקופה שחקרתי. בשנת 2006 ביקש ממני צבי אלכסנדר (שהלך לעולמו ב-2008) לשמש כאוצר האוסף הנרחב שלו, המוצג במוזיאון ארץ ישראל. החלק העיקרי, החזק והייצוגי ביותר של האוסף, שהיה גם התשוקה הגדולה של צבי, הוא זה של התקופה העות'מאנית בארץ ישראל. באוסף אלכסנדר היה מספר מוגדר וסופי של פריטים וגם אם אלה היו טובים ואיכותיים – אולי מהטובים ביותר בתחום – האוסף לא היה מלא. אלא שמשום שהיה קושי לרכוש פריטים חדשים לאוסף, נאלצתי לחקור לעומק את הפריטים הקיימים בו, לחלץ את הסיפורים מאחוריהם וללמוד את תעריפי הדואר באימפריה ואת נתיבי הדואר. במקביל, כמעין עבודה צדדית, ערכתי גם את האוסף של איתמר קרפובסקי, שעסק גם הוא בדואר העות'מאני ובבתי הדואר הזרים. שני האוספים הללו וההערות שנכתבו עליהם, פרשו בפני יריעה רחבה מאוד של חומרים והעניקו לי נקודת מבט חדשה להסתכל על החומר וגם מסקנות חדשות לגביו. בשיחה אקראית שקיימתי עם יוסי חכמי, שגם לו אוסף נדיר של הדואר העות'מאני (שאינו רק ארץ-ישראלי), אמר לי יוסי שמכיוון שאני חשוף לכל האוספים הללו אני צריך לכתוב ספר וכך נולד הספר הנוכחי. יוסי העמיד בפניי גם את האוסף שלו, שכלל לא רק את ארץ ישראל אלא את האימפריה כולה, והעניק לי בכך נקודת מבט חדשה ורחבה יותר, שאיפשרה לי ללמוד איך התנהגה האימפריה כולה, שארץ ישראל הייתה חלק ממנה.

האם יש גם טורקים שעוסקים בתחום?

יש בהחלט טורקים שעוסקים בתחום אך עבורם אין כל ייחוד לארץ ישראל. עבורם, אם ניתן למצוא דוגמאות להתנהלות דוארית מסוימת גם במקומות אחרים, זה מספיק טוב בשביל ללמוד על ההתנהלות הכללית. האספנים הטורקים אינם זקוקים דווקא לדוגמה הארץ-ישראלית, שעליה תמיד הייתה תחרות גדולה מצד ארבעה או חמישה אספנים יהודיים אמידים שאספו את תולדות הדואר העות'מאני בארץ ישראל, דבר שהתבטא גם במחירים גבוהים יותר. בכל זאת היה מקום אחד שבו הטורקים היו חזקים במיוחד – שבו גם ריכז צבי אלכסנדר חלק עיקרי מהאוסף שלו – וזה הדואר הצבאי העות'מאני בארץ ישראל במהלך מלחמת העולם הראשונה. זו הייתה

● •• תולדות הדואר של ארץ ישראל •• ●

גם בעיני העות'מאנים: האימפריה העות'מאנית הייתה מחולקת למחוזות שונים ובתוך המערך הזה, הייתה ירושלים יחידה עצמאית שלא מוגדרת כווילאית, אלא "מותסרפיה" שהייתה כפופה ישירות לסולטאן. הסיבה לכך לא הייתה קדושתה של העיר או חשיבותה, כי בקונטקסט האימפריאלי לא היו לה כאלה. ירושלים הייתה "חור" – עיר מחוז מרוחקת ולא מאוד חשובה באימפריה. בכלל, לא יזיק שאנחנו, כישראלים, נשתחרר מהתפיסה שהמקום הזה הוא מרכז העולם ונקבל את העובדה שארץ ישראל הייתה מחוז גידח ושולי של האימפריה. הסיבה היחידה למעמד המיוחד של ירושלים הייתה הפחד של העות'מאנים שהאימפריות האירופיות ישתלטו עליה ודרכה ישתלטו על אזור ארץ ישראל, חשש שהיו לו שורשים היסטוריים, למשל במסעות הכיבוש הצלבניים.

הסיבה היחידה למעמד המיוחד של ירושלים הייתה הפחד של העות'מאנים שהאימפריות האירופיות ישתלטו עליה ודרכה ישתלטו על אזור ארץ ישראל, חשש שהיו לו שורשים היסטוריים, למשל במסעות הכיבוש הצלבניים.

אז בעצם בערים שלא היו ערי נמל אבל היו גדולות וחשובות פי כמה מירושלים, כמו קהיר, חאלב או בגדאד, לא היו בתי דואר זרים?

בדיוק כך. כל בתי הדואר הזרים מוקמו אך ורק בערי נמל שבהן היו למעצמות האירופיות אינטרסים מסחריים, כדוגמת אלכסנדריה, ביירות, אלכסנדריה וסלוניקי. ביוון העות'מאנית היו אמנם כמה בתי דואר במקומות שונים בתוך הארץ, אבל אלה היו בתי דואר אוסטריים שהיו קשורים ליבשת אירופה עצמה. בקהיר, למשל, לא היה בית דואר זר אחד. גם בחאלב לא היה בית דואר זר וכל הדואר שיצא באמצעות הדואר הצרפתי מחאלב, יצא באמצעות הדואר העות'מאני לאלכסנדריה ומשם המשיך באמצעות דואר הצרפתי למרסיי. הייתה תקופה שבה הצרפתים הפעילו דואר פנימי בין חאלב לבין אלכסנדריה לצורך כך. בערי הנמל שהזכרתי קודם – גם אם היו קטנות יותר וחשובות פחות – פעלו הרבה בתי דואר זרים זה לצד זה. הבריטים היו היוצאים מכלל זה ובגלל הנוכחות שלהם בהודו, הם הקימו מערך יבשתי של דואר יבשתי שנישא על גב גמלים דרך המדבר בין ביירות לבגדאד. ניתן למצוא מכתבים שנשלחו מפרוסיה בשנות ה-70 של המאה ה-19, שיש על גביהם הערת הסבה של The British Desert Post.

עבור העות'מאנים, בתי הדואר הזרים הללו היו אמנם צרה קטנה אבל הייתה לה חשיבות סמלית גדולה משום שהם היו נוכחים מאוד ונראים מאוד, בייחוד במקום כמו ירושלים. בתי הדואר הללו צמחו ב"שיטת הסלמי": הם התחילו כשירותי דואר קונסולרי והיו פלטפורמה להעברה של דואר מסוג זה בלבד. אלא שלאט לאט איפשרו בתי הדואר הללו לנתינים שלהם במקומות השונים לשלוח דואר "רגיל" בתוך הדואר הקונסולרי. עם הזמן הפגנט הזה התרחב

מכתב מאיסטנבול ללונדון – המוקדם ביותר הידוע שנשלח על-ידי הדואר העות'מאני אל מחוץ לאימפריה בהתאם לתעריפי UPU

האיגוד. הפער הזה נובע מן העובדה שהאימפריה לא הייתה מוכנה למעבר, אבל לא פחות מכך גם בגלל שהיא לא חשה דחיפות לבצע אותו, משום שהייתה לה אלטרנטיבה בדמות בתי הדואר הזרים.

זה מעניין, כיוון שלפי מה שאתה מספר העות'מאנים, שנלחמו בבתי הדואר הזרים וראו בהם איום, למעשה עשו שימוש בשירותי הדואר שלהם?

העות'מאנים הבינו שהם עדיין לא מוכנים להצטרפות מלאה לנהלי ה-U.P.U, אז הם העבירו את כל הדואר היוצא מן האימפריה באמצעות בתי הדואר הזרים. במקרים מסוימים, הם עשו שימוש בתעריפים משולבים: לדוגמה, מעיר מסוימת ועד לבית הדואר הזר הקרוב ביותר ומשם, הביול הוא כבר של U.P.U. כלומר, לכל מכתב ששלחת היה תעריף ביול כפול – ממקום השליחה ועד לבית הדואר הזר ולאחר מכן התעריף של בית הדואר הזר. כך, הבולים האלה של בתי הדואר הזרים היו בשימוש זמן לא קצר בתוך תחומי האימפריה. מצד שני, האימפריה העות'מאנית נלחמה בבתי הדואר הזרים ועשתה זאת בהרבה מאוד דרכים: בחקיקת חוקים, בהצקות, בפניות בינלאומיות ופטיציות, באיסורים וכו'. בשלבים מסוימים הם אפילו מכרו בולים ב-20% הנחה רק כדי שנתני האימפריה לא ייקנו בולים בבתי הדואר הזרים. המאמץ הזה לא הצליח. זה היה חלק מהמאבק של העות'מאנים בקפיטולציות – נתינים זרים וגם נתיני האימפריה בני קהילות לא-מוסלמיות הפכו ללא-שפיטים בתוך האימפריה, מתוך התפיסה של המעצמות האירופיות את עצמן כנותנות חסות לאותן קהילות. הקפיטולציות, ובתי הדואר הזרים בתוכן, היו מנגנון של הגנה מסחרית-קונסולרית על נתיבי השיט בים התיכון ולכן בתי הדואר היו ממוקמים רק בערי נמל. העיר היחידה בכל האימפריה העות'מאנית שהיו בה בתי דואר זרים למרות שלא הייתה עיר נמל, הייתה ירושלים, רק משום שהייתה ירושלים, על כל מה שסימלה. אבל לירושלים היה מעמד מיוחד לא רק בעיני המעצמות, אלא

אם היית רוצה לשלוח מכתב מאזור כפרי, היית צריך להגיע פיזית לאחד הח'אנים האלה ולחכות לשעה שבה יעבור במקום הטטאר, שגם היה גובה ממך את הכסף וכותב על גבי המכתב מה הסכום ששילמת עבור שליחת המכתב. במקומות אחרים, היו הטטארים אוספים דברי דואר במקום ציבורי ואנשים היו מתכנסים סביבם ומשלמים להם. כל דבר דואר שהטטארים האלה לקחו איתם היה למעשה דואר רשום, שהיה רשום עליו מספר והתעריף ששולם, אך לא היו בתקופה ההיא חותמות דואר. חותמת הדואר העות'מאנית הראשונה באזורנו הופיעה רק ב-1841 בבית הדואר של ביירות. הספר שלי מתחיל בחותמות הדואר הראשונות האלה, מביירות בשנה זאת. חותמות הדואר הראשונות בירושלים וביפו הופיעו רק ב-1865.

דואר השליחים העות'מאני לא היה דומה בשום צורה לדואר העות'מאני המודרני בתקופה שלאחר 1880. אז היה מדובר כבר בדואר אחר לגמרי שלא עבד עוד בשיטות הישנות, אלא כבר אימץ את השיטות האירופיות ועשה התאמות אליהן. התחרות בין הדואר העות'מאני לבין בתי הדואר הזרים הייתה עזה וככל שאני יכול לשפוט הדואר העות'מאני היה טוב ויעיל לא פחות משירותי דואר אחרים. אלא שבקרוב הציבור, לדואר העות'מאני נוצר – ולא בצדק – דימוי של שירות דואר איטי ולא יעיל. זה היה דימוי כוזב, אבל האמת היא שזה לא שינה דבר, כיוון שאנשים ביישוב היהודי ועמם גם ארץ ישראל וצליינים ועולירגל העדיפו לא לעשות בו שימוש והעדיפו להשתמש בשירותי הדואר הזרים ומבין אלה, במיוחד בדואר האוסטרי.

אז בעצם הדואר העות'מאני הציע שירותי דואר רכוב יבשתי ואילו בתי הדואר הזרים הציעו בעיקר שירותי דואר ימי? זו הייתה החלוקה?

דברים התחילו להשתנות ב-1858, כשהעות'מאנים רכשו שתי ספינות לשימוש בלעדי בשירותי הדואר. בעקבות כך הם שינו את תעריף הדואר הימי, בין ערי הנמל, לתעריף אחיד. בתחילת הדרך, התעריף האחיד היה תקף לערי הנמל בלבד, אבל ב-1868 התעריף הפך לתעריף כללי אחיד בכל האימפריה – גרוש אחד למשלוח דבר דואר בין כל נקודה לכל נקודה אחרת ברחבי האימפריה. עד אותה תקופה, התעריף נגזר ממרחק הרכיבה. למרות כל זאת תעריפי הדואר באימפריה הוסיפו להיות יקרים מאוד ולא ממש היו בהישג יד.

ובכל זאת תיארת סצנות של התגודדות של תושבים סביב הטטארים ושליחה של מכתבים רבים באמצעותם, דבר שמראה, אולי, שתעריפי הדואר בכל זאת לא היו לגמרי מחוץ להישג יד.

היו אנשים שזה היה בהישג ידם ושהיו זקוקים לשירותי הדואר, אבל צריך להביא בחשבון שב-1840, הקהילות שידעו קרוא וכתוב היו מצומצמות: אנשי כנסייה שממילא לא השתמשו בדואר העות'מאני, יהודים וסוחרים. רוב מכריע של האוכלוסייה הערבית בארץ ישראל לא ידעו קרוא וכתוב באותה תקופה. גם אם היו מרוכזים בארץ ישראל אנשים רבים באופן יחסי שידעו קרוא וכתוב, עדיין אנחנו מדברים על שיעור נמוך מאוד באוכלוסייה.

מכתב שנשלח מחאלב למרסיי, מבויל בבולים עות'מאניים למקטע בין חאלב לאלכסנדריה, שבה היה ממוקם הדואר הצרפתי הקרוב ביותר לחאלב, ומשם תשלום בבולים צרפתיים למקטע שבין אלכסנדריה למרסיי

והפך רווח יותר ויותר והפך לשירות דואר ממוסד לכל דבר, מה שכמובן היה לצנינים בעיני שלטונות האימפריה.

האם אתה חושב שקיומם של בתי הדואר הזרים ארץ ישראל היה בעבור העות'מאנים בעיה ומכשול או שמא אפשר היה לראות בהם משהו שאולי שיפר על דרך התחרות את האיכות והיעילות של שירותי הדואר העות'מאניים עצמם?

בהסתכלות רחבה על התופעה הזאת, זה לא היה בעיה או מכשול עבור העות'מאנים ומבחינה אופרטיבית ופונקציונלית הוא לא פגע בהם כל כך. אתה יודע איפה הוא דווקא כן פגע? הוא פגע בגאווה שלהם ובדימוי העצמי שלהם.

עד 1840 היה דואר באימפריה העות'מאנית אך הוא היה שירות דואר רשמי שהיה רק בשימושם של פקידי הממשל בלבד. רשת הדואר העות'מאנית הזאת הייתה מסועפת ומשוכללת והייתה חייבת להיות כזאת בגלל גודלה העצום של האימפריה. הרשת הזאת נפרשה מווינה ועד לתימן ולגבול איראן. הרשת הזאת הייתה מבוססת על "טטארים", שליחים נושאי דואר, ששימשו גם כמוטת שליטה של המרכז באיסטנבול על האימפריה. רק באוקטובר 1840 הפך הדואר העות'מאני לדואר פתוח לכלל הנתינים, אלא שהתעריפים הראשונים שנקבעו לו היו גבוהים מאוד, אף כי התשתית הייתה מבוססת על אותם טטארים.

חלק מן הח'אנים או התחנות שבהם היו הטטארים חונים או מחליפים סוסים לאורך הדרך שלהם, הפכו החל משנות ה-60 של המאה ה-19 לבתי דואר שהיו חלק ממערכת הדואר האימפריאלית.

לשלם שוחד לפקידים מקומיים כדי לשמור על החותמת. כלומר, אפילו באירוע שולי לכאורה שכזה, איסטנבול הייתה מעורבת.

האם החומרים הקיימים בידך או הקיימים בכלל יכולים לתת לנו תמונה מלאה באשר לשירותי הדואר העות'מאניים?

האמת היא שחסרים לנו הרבה דברים. כשאנחנו מדברים על הדואר העות'מאני, הערכות שונות מדברות על כך שכמות דברי הדואר ששרדו עד היום ושנמצאים בידינו היא בקירוב רבע אחוז מהדואר שנשלח בפועל בתקופה ההיא. כלומר, אנחנו נאלצים לגבש תמונה של הדואר העות'מאני וללמוד עליו רק מתוך שבריר האחוז הזה. זו הסיבה שיש לנו פערים משמעותיים במחקר. קח, למשל, דוגמה אחרת: בשנים שבין 1900 ל-1910 בירושלים, לא היה בנמצא אף מכתב רשום שהייתה עליו חותמת "רשום". מצאתי רק שני מכתבים רשומים והיה כתוב עליהם "רשום" בכתב יד. פתאום, לפני כחודשיים, מצאתי ערימה שבה ארבעה מכתבים רשומים מירושלים בשנת 1906 ועליהם החותמת שהייתה חסרה לי. באופן מעניין, המכתבים האלה דווקא לא הגיעו ממקור בירושלים אלא ממקור בחו"ל.

מה הייתה איכות תפקוד שירותי הדואר לאורך השנים והאם ניתן להצביע על מגמות של שיפור או הרעה בשירותים אלה לאורך התקופות? האם היה פיקוח, מעקב ובקרה פנימיים מטעם המדינה על השירותים? האם יש ביכולתנו לדעת איך מדדה המדינה העות'מאנית את איכות השירותים ואילו מודלים היו לנגד עיניה?

האימפריה העות'מאנית רצתה לתת שירותי דואר שייתחרו ברמה של השירותים שסיפקו המדינות האירופיות והיו ברמה דומה להם. המודל עבור העות'מאנים הייתה אנגליה, שלמרות שהייתה השחקנית החלשה ביותר מבין שירותי הדואר הזרים באימפריה, הייתה בתוכה מערכת מאוד מסודרת ומשוכללת של שירותי דואר. באנגליה כבר בשנת 1840 היו בולים ואילו באימפריה העות'מאנית הופיעו הבולים הראשונים רק בסוף 1863. מדובר על פער של הרבה מאוד שנים. לפני שהוקם ה-UPU, אם היית רוצה לשלוח מכתב מירושלים ללונדון, לדוגמה, שילמת על המקטע שבין ירושלים ליפו בכרכרה ומעביר את המכתב לבית הדואר שבחרת, בין אם עות'מאני או זר. מיפו, היית משלם על המקטע בים שבין יפו לנמל טריאסטה באיטליה ומטריאסטה, היית משלם לדואר האוסטרי שהוביל את המכתב לוינה. מווינה היית צריך לשלם לשירות הדואר של אחת מהמדינות הגרמניות שהיו מביאות את המכתב לחוף הבלגי ורק בסוף התהליך, המכתב היה נשלח בדואר הבריטי והיית משלם גם לו. המצב הזה התקיים פחות או יותר כך עד לשנת 1875, בשלב מאוחר מאוד. מכתב שיצא מחאלב למרסיי היה מבויל בגרוש וחצי עבור המקטע שבין חאלב לאלכסנדריה ובעוד 80 סנטים צרפתיים למקטע הימי שבין אלכסנדריה למרסיי. אנחנו מדברים על שני סוגי בולים המודבקים על אותה מעטפה וזה כבר בתקופה הבולאית. רק ההקמה של UPU הפסיקה את הפרקטיקה הזאת, של ביול כפול ומשולש לבתי דואר שונים. יש לנו מעטפות מלפני התקופה הבולאית שמסומנות באדום

מכתב שנשלח בשנת 1870 מהקונסוליה הגרמנית בירושלים לזו שביפו. המכתב מבויל ב-2 גרוש ו-10 פארה (90 פארה סה"כ) בולים עות'מאניים בכדי לשלם את תעריף הדואר למרחק קצר של 60 פארה (1/2 גרוש) ובנוסף 30 פארה (50%) תוספת בעבור משקל עודף. הבולים מוחתמים על-ידי 3 חותמות קופסא כפולה (Box) של ירושלים שעליהם הכיתוב בטורקית עות'מאנית "קודוס" (ירושלים)

האם בכלל ניתן להפריד בין הקונטקסט המקומי בארץ ישראל לבין הקונטקסט האימפריאלי ולראות בארץ ישראל מעין קפסולה סגורה ונפרדת או שמא מדובר בחלק מרשת רחבה יותר של שירותי דואר שהמקום הזה היה רק חלק אחד בו ואינטגרלי לחלוטין בתוכו?

ארץ ישראל הייתה חלק אינטגרלי בתוך מערך שירותי הדואר של האימפריה ולא היה בה שום דבר מיוחד. כל מה שהיה תקף לגבי כלל האימפריה היה גם תקף לגבי ארץ ישראל, אולי בניואנסים קלים מאוד. בהחלט צריך לזכור, עם זאת, את מעמדה של ירושלים כמותסרפיה כפופה לאיסטנבול ולא מחוז עצמאי, מה שגרם לשלטונות האימפריה להעניק תשומת לב מיוחדת למקום הזה. לצד זאת, צריך גם לזכור שבארץ ישראל היה ריכוז גבוה במיוחד של אוכלוסיות יודעות קרוא וכתוב ולכן היקפי הדואר שיצא ממנה ונכנס אליה היה גדול במקצת, אבל ככלל, לא ניתן לדבר על דברים יוצאי דופן שקרו בארץ ישראל. הנהלים והחוקים הנהוגים באימפריה היו נהוגים גם כאן, התעריפים היו אותם תעריפים והתהליכים היו תהליכים.

אפילו מקרים של תעריפים מיוחדים וחריגים שמצאתי במחקר שלי על דברי דואר שנשלחו מירושלים ליפו ומירושלים לחברון לא היו דבר כל כך חריג וחסר תקדים באימפריה. אנחנו רואים תעריפים מיוחדים כאלה גם בסרייבו, בין ביירות לדמשק ובין דמשק לחלב וזה לא היה דבר יוצא דופן. מדובר ב-"Local Rates", "תעריפים מקומיים", שהיו תוצאה של הסכמות מקומיות ביוזמת מנהלי הדואר המקומיים אבל לעולם באישור של איסטנבול. דבר לא נעשה בלי אישור של איסטנבול. עוד דוגמה לכך היא שנמצאו שתי חותמות של בית דואר בעיר העתיקה בירושלים שעליהן הופיע הכיתוב "ירושלם" בעברית. מנהל בית הדואר הזה נקרא מיד לבירור באיסטנבול, ושם נאלץ

במקרים רבים העות'מאנים עסקו יותר
בניסיון להיראות ולהיתפס כמערביים
מאשר במתן שירות לציבור שלהם.

העות'מאנים לקחו את בתי הדואר האירופיים כמודל. הם הדפיסו את הבולים הראשונים שלהם בצרפת, הם הביאו מנהלי דואר גרמנים ובריטים כדי לנהל בתי דואר ולהכשיר אנשים. זה היה חשוב מאוד לעות'מאנים מבחינה מקצועית אבל היו לכך גם היבטים אחרים, חשובים יותר. ניסיתי להבין את הראש של האנשים הללו ככל שאיפשרו לי החומרים ונדמה לי שבמקרים רבים העות'מאנים עסקו יותר בניסיון להיראות ולהיתפס כמערביים מאשר במתן שירות לציבור שלהם. למרות זאת, נדמה לי שמתוך הרצון העז להידמות למערב, גם השירות והביצוע היו אירופיים וכך מתוך שלא לשמה בא לשמה והציבור הרוויח שירות משופר. אני אומר את זה לא כקביעה היסטורית. אני לא היסטוריון חברתי ולא יודע לקבוע קביעות תקפות כאלה, אלא מתוך רשמים שעלו אצלי בעקבות החשיפה לחומר הבולאי. אני לא יודע לספר על מלוא ההשפעה החברתית שהייתה לשירותי הדואר. אלה דברים שעלו מתוך החומר הבולאי כמעין תוצר לוואי אבל זה לא היה הדבר שעניין אותי באופן ישיר במחקר שלי. ■

מכתב משנת 1872 שמקורו בביירות אך נשלח מיפו לירושלים, מבול
ב'1 פיאסטר (מחצית הבול של 2 פיאסטר) ומוחתם בחותמת יפו בוקס,
בהתאם לתעריף המקומי המוזל שהיה תקף בתקופה זו בין ירושלים ליפו

ובכחול, עם קווי שבר בכל הכיוונים, ששיקפו את ההתחשבות בין
בתי הדואר השונים, שהיו מצידם צריכים להמיר את כל המטבעות
לסנטים זהב כדי שיהיה אפשר לבצע איכשהו את ההתחשבות.
המצב היה כל כך מורכב וקשה והוא זה שיצר את הצורך שהוביל
להקמת האיגוד העולמי.

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ

TEL-AVIV STAMPS (Y. TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב
(Mail Auction)

מוקדמים * מנדט * מנהלת העם * דאר עברי
ישראל * חו"ל * יודאיקה * גלויות * ספרים

קטלוג מאוייר חינם

Web: telavivstamps.com • E-Mail: tastps@gmail.com

ת.ד. 16218 תל אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

שלושים פריטים מאוסף בורוס נמכרו בתל אביב בשנת 1963

אליהו ובר

פריט מתוך אוסף בורוס שעליו נאמר כי בורוס עצמו טען כי הוא הפריט האיכותי ביותר באוסף שלו. מתוך עמ' 135 של קטלוג הפריטים ממדינות גרמניה במכירה הפומבית של אוסף Erivan שנערכה בוויסבאדן בשנת 2019

לא יאומן כי יסופר. חברת "פילטליה בע"מ", שמושבה היה ברחוב טרומפלדור 20א' בתל אביב, הציעה למכירה פומבית שלושים פריטים מאוסף בורוס האגדי. אספני הבולים לפי השיטה המסורתית ותולדות הדואר, מציגים פריטים מאוסף בורוס ומציינים בגאווה מתחת לפריט בתצוגה Ex Burrus, כלומר שהפריט היה בעבר חלק מאוסף בורוס. פריטים אלה הם פריטים נדירים ויקרים מאוד. בורוס נחשב לאחד מגדולי אספני הבולים בהיסטוריה של הבולאות, בשורה אחת עם פרארי, הינד, קספרי, רוטשילד ולאחרונה גם בוקר והאוב. עוד על בורוס, ראו בתמונה מס' 1, בהצגת האספן בקטלוג מכירה פומבית שנערכה בניו יורק ב-2016.

Henry R. Harmer (left) and Maurice Burrus, French politician, manufacturer, 'Knight of the Legion of Honour' of the French Republic, and outstanding stamp collector of his time. Both gentlemen received one of philately's highest honors as signatories of the exclusive 'Roll of Distinguished Philatelists at the Royal Philatelic Society'. Burrus' outstanding Hawaii collection was sold by H.R. Harmer in May 1962. The photograph was taken for LIFE Magazine's 1954, May 3rd issue, which was dedicated solely to stamps – one of its articles titled: "You don't know what stamps can do to a man."

תמונתו של מוריס בורוס ודברים על האוסף הייחודי שלו, מתוך עמ' 87 בקטלוג World Stamp Show NY 2016 Auction - The 'Erivan' Collection

1843 4Rp together with 6Rp left marginal pair on 26.NOV.44 cover to Wildberg being the only known example of the registered rate of 16Rp. Superb in every respect (ex.insig.link mark on 4Rp lower corner).

This cover is undoubtedly the maximum item of Zurich and possibly the most important and prestigious item of Switzerland. (ex. Burrus and Bally collections)

Start SFr. 300.000

מקטע מתוך עמ' 12 של קטלוג המכירה הפומבית Helveticus שנערכה בציריך בשנת 1991 ובו פריט מתוך אוסף בורוס ותיאורו

ב-2019, נמכר פריט מאוספו בתחום גרמניה הקלאסית, כאשר צוין שהפריט היה בזמנו באוסף של הינד (נמכר ב-1934), בורוס (1964), טומאסיני (1976) ולבסוף בוקר (1987). כלומר, למרות שמאז שנמכר עברו 54 שנה, מצוין כי הפריט הוא Ex Burrus.

מעניין כי המכירה שנערכה בתל אביב ב-1963, נערכה בין מכירת בולי הוואי של בורוס ב-1962 לבין אוסף גרמניה העתיקה שנמכר בשנת 1964 וגם אוספים אחרים, כגון אוסף רומניה שכלל את בולי ראשי השור.

הפריטים בתל אביב הוצגו בחוברת קטלוג קטנה (המופיעה על שער גיליון זה) ובאיכות דפוס ירודה לעומת המכירות הפומביות הנ"ל שהתהדרו בקטלוגים מהודרים ובצילומים באיכות גבוהה. בקטלוג בתל אביב, כל פריט מנוברגיה ומדנמרק שהוצא למכירה, היה מצוין עליו Ex Burrus שאושר על-ידי מומחה בשם ג'ורג' בולר. המכירה הנ"ל העשירה את אספני הבולים הישראלים בחומר מדהים שנקנה במחירים נמוכים ביותר ובכל האוספים של הקלאסיקנים הישראלים כמה מפריטי הכתר היו פריטי בורוס שנקנו במכירה פומבית זו.

לימים, בתערוכת הבולים Hafnia שנערכה בקופנהאגן בשנת 1976, פגשתי אספני בולים גדולים מנוברגיה ודנמרק ושאלתי אותם

BULGARIA	
74 *	1881/8. Zet. 8. Sfr. 75.- Much part orig. gum, centred to right.
75 *	1934. Zet. 257/62, 263/8. Sfr. 52.-
76 **	Zet. 295/6, 375/86 - Sfr. 78.-
77 **	Zet. 351/6, 1088 A, B (Unesco) Sfr. 42.50
78 * O	China 1878. 1 and 5 C. fine used, Yv. No. 1, 3. Fr. 47.50
79 **	China North East. Yv. 118/20. Fr. 80.-
80 **	Czechoslovakia 1945. Two exhibition blocks. Sfr. 60.-
DENMARK	
81 O	1851. 2 Sk. blue. Extr. fine. Signed Buehler, Richter. Ph.
82 O	1854 (Mich. 5) 16 Sk. grey lilac. Extr. fine strip of three. Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
83 A	1854 (Mich. 6) 16 Sk. grey lilac pair and strip of three on piece. Extr. fine and rare. Ex. Burrus. Signed Buehler. Ph.
84 B	1854 (Mich. 6) 16 Sk. grey lilac. Extr. fine, single on cover. Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
85 B	1854 (Mich. 6), 16 Sk. grey lilac Extr. fine strip of three on cover. Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
86 A	1854. 2 S. blue single plus 8 S. three extr. fine pieces in rare comb. Ph.
87 B	1854 (Mich. 3, 5) 2 Sk. blue, v.f. strip of three and 8 Sk. (3) on cover. RH! Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
88 B	1854 (Mich. 3, 5, 6). 2 Sk. blue pair, and single, 8 and 16 Sk. extr. fine color, franking on front. RH! Signed Buehler. Ph.
89 B	1854, 1863 (Mich. 3, 5, 6, 9) Front of cover with No. 2 (two pieces) 5(2) 6(2) 9(2) extr. fine and rare color, and mixed franking RH! Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
90 B	1854, 1863 (Mich. 5, 9) 8 Sk. green in fine strip of three and 4 Sk. (1863) rouf. Fine pink. "24". Rare combination on cover. Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
91 A	1863 (Mich. 9) 4 Sk. red brown, rouf., extr. rare and fine block of four on piece. (1 st. sl. fault) Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
92 B	1854, 1864. 8 Sk. 1854 with 2 and 4 Sk. 1864 in very fine color. comb and mixed frank. RH! Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
93 B	1854, 1865 (Mich. 5, 12, 13) 8 Sk. green finest pair in mixed color. frank. with 3 Sk. lilac and 4 Sk. red. RH! Signed Buehler. Ex. Burrus. Ph.
94 B	1864/70. 3 Sk. lilac v.f. pair on cover. Signed Buehler. Ex. Burrus.
95 B	1864/70 (Mich. 11, 13) 2 Sk. blue, 4 Sk. red, vert. strip of three, v.f. on cover. Signed Buehler. Ex. Burrus.
96 B	1864, 1871 (Mich. 15, 18) 16 Sk. olive, extr. rare block of five (three st. sl. faults) and 1871 4 Sk. grey red, mixed frank. on cover. RH! Ex. Burrus. Ph.
97 O	1875 (Mich. 30 Aa) 50 Dope brown - dull violet extr. rare and fine (one stamp pin hole) magnificent block of twelve. Ex. Burrus. Ph.
98 *	1930. Parc. Post Zet. 14 Sfr. 95.-
99 O	1871 Off. 16 Sk. green. Perf. 14:1 1/2 Sfr. 110.- v. fine

עמ' 3 בקטלוג המכירה הפומבית של "פילטליה" שבו מוצגים פריט דנמרק ובו מופיע פריט מס' 85. הנראה בתמונה הצמודה

העמוד השלישי (לפני סדר העמודים) מתוך קטלוג המכירה הפומבית של "פילטליה" עם צילום פריט מס' 85

בשנת 1990, עליידי חברת "קולר" בוויסבאדן בסכום של 32,000 מארק גרמני. הסיבה לפער זה היא שהתיאור שניתן בקטלוג של מורגנבסר היה גרוע ובתיאור נכתב כי מדובר בשורה של שלושה בולים בערך של 16sk, אולם חשיבותו האמיתית של הפריט היא שמדובר היה במכתב שמוען לליסבון בפורטוגל, שהייתה יעד נדיר במיוחד למכתבים מצפון אירופה.

עובדה נוספת ומדהימה הייתה מדוע התום המומחה ג'ורג' בולר מברלין על כל שלושים הפריטים המדוברים במאמר זה? השאלה רלוונטית כיוון שבזמנו היו מומחים בצפון אירופה - מולדנהאור באוסלו והלגה ויט מקופנהאגן - שהיו אלה המוציאים תעודות לבולים מארצות סקנדינביה. היו גם מומחים לבולאות כללית בעולם, כדוגמת אלברטו דינה ברומא או פראנץ פנינגר במינכן, ונשאלת השאלה מדוע לא פנו אליהם אלא פנו לג'ורג' בולר בברלין, שהייתה בזמנו עיר מבודדת לגמרי שרק מטוסיהן של שלוש חברות התעופה של המעצמות הגדולות נחתו בשטחה?

ניסיתי בעבר לברר את התשובה לשאלה זו. בשנות ה-60, ה-70 וה-80 נסעתי פעמים רבות לברלין לצרכי עבודתי כעורך דין העוסק בתחום הפיצויים מגרמניה. בברלין חי בזמנו מומחה בשם וואלטר קרושל שנוצרה בינינו חברות שהבולים היו בה עיקר העניין. אצל

למה לא קנו פריטים במכירה הפומבית שנערכה בתל אביב (נשוא מאמרנו). הם ענו לי בתדהמה "מה, באמת היו שם הפריטים שאתה מדבר עליהם? אנחנו זרקנו לפח את הקטלוג עם הצילומים הגרועים וההדפסה העלובה ולא התייחסנו למכירה הזאת כלל. כיום אנחנו מבינים שעשינו שגיאה גדולה".

מי הייתה חברת "פילטליה בע"מ" שערכה את מכירת הבולים הזו? בעלי החברה היה סוחר בולים ניצול שואה בשם מורגנבסר, שעלה לישראל מגרמניה, שבה עשה חיל במכירת בולים אחרי מלחמת העולם השנייה. יהודי שהאמין ברעיון של הפיכתה של ישראל ל"אור לגויים" בתחום הבולאות. מורגנבסר זה, בעל השם האופטימי שמשמעותו "מחר טוב יותר", לקח לו עוזר בשם שטיין, שהיה גם הוא בולאי יוצא גרמניה שעזר לו בתיאור הפריטים והבולים ובהכנה לדפוס. כאופטימיסט חסר תקנה, מורגנבסר הציע במכירה פומבית זו בולים שהיו הרבה מעבר למצוי בשגרה בארץ בתקופה ההיא.

הפריטים במכירה הנ"ל נמכרו במחירים נמוכים מאוד, למשל פריט מס' 85 (בתמונה מס' 4) שהתחיל במחיר של 375 דולר ונמכר לבסוף במחיר של 500 דולר כולל עמלה. פריט זה נמכר לימים,

בעקבות מאמר

בעקבות מאמרו של יעקב כהן מגיליון "שבל" 117, שכותרתו "שימוש בבולים מודפסים גזורים (cut-outs) בדברי דואר בפלשתינה". שלח חברנו איציק קראוזה מייל תגובה למשרדי ההתאחדות ב־11 ביוני 2020, ובו כתב את הדברים הבאים:

בהתייחסות לכתבתו של יעקב כהן על שימוש בבולים גזורים, כתב המחבר שהמכתב המוקדם ביותר המוצג נשלח בתאריך 2 בפברואר 1938. אני מצרף צילום של מכתב מוקדם עוד יותר, מה־28 בינואר, כמה ימים קודם לכן.

ב־26 ביוני הגיב לו יעקב כהן בדברים הבאים: בקשר להערתו של איציק קראוזה על מאמרי תשובתי בדלקמן: במאמרי כתבתי כן: "המכתב המוקדם ביותר שמוצג בהמשך נשלח מתל אביב לבוקרשט בתאריך 2 בפברואר 1938". אין בדברים אלה אמירה שזוהו המכתב המוקדם ביותר הידוע בעולם. אני מודה לאיציק שציין שיש ברשותו מכתב עם בול גזור מה־28 בינואר 1938, קודם בכמה ימים למוצג שלי שמופיע במאמר.

קרואזה ניסיתי לברר כיצד הגיעו 30 הפריטים של אוסף בורוס לתל אביב. קרואזה, שהיה איש שיחה מקסים ולימד אותי רבות, חייך ולא רצה למסור לי את העובדות הנוגעות לחידה הזו. מצידו, ניסה קרואזה, שהיה חובב סוגיות מסתוריות, לחלץ ממני מידע על אוסף באדן גדול שהיה שייך בזמנו לבעליה של חנות הבגדים ארבה־גה. לדאבוני לא ידעתי דבר בעניין זה ולא ידעתי מה לענות לו. לפני סיום, ברצוני לעמוד על תופעה משונה נוספת שנוגעת לקטלוג המכירה. בעמוד 65 של הקטלוג, תחת "תנאי המכירה", צוין כי "לא יתקבלו בולים כאמצעי תשלום". כזו הערה לא ראיתי מימי באף מכירה פומבית וככל הנראה הדבר שיקף מציאות שבה אנשים הגיעו למכירות פומביות וביקשו לשלם את התמורה בבולים. לסיכום, מאמר זה נולד בעקבות סגר הקורונה. לאחר שקראתי את כל הקטלוגים והספרים החדשים, נתקלתי בחוברת הקטלוג של חברת "פילטליה בע"מ" עם פריטי בורוס והערה בכתב ידו של אבי המנוח על גבי עמוד השער (המופיע על שער גיליון זה), "600", המציינת את מחיר הפתיחה של הפריט מאוסף בורוס המופיע על העטיפה. מכירה פומבית זו הייתה חריגה במסגרת המכירות הפומביות שנערכו בשגרה בתל אביב, אירוע לא סביר שלא היה לו אח ורע בבולאות הישראלית. ■

עמוד 65 בקטלוג המכירה הפומבית של "פילטליה" ועליו "תנאי המכירה" ובתחתיתם התנאי "לא יתקבלו בולים כאמצעי תשלום"

העט הכדורי והבולאות

יעקב צחור A.I.E.P.

היסטוריה

הפגנט הראשון לעט הכדורי נרשם בשנת 1888 אך רק אחרי מלחמת העולם השנייה הצליחו להתגבר על המכשולים של נזילות מהעט וכתמי הדיו. העט הכדורי הראשון הוצג בשוק האמריקאי ב־29 באוקטובר 1945 בחנות הכלבו "גימבלס" (Gimbels) בעיר ניו יורק. העט נמכר ב־12.50 דולר (שווה ערך ל־178 דולר ב־2019). "ריינולדס רוקט" (Raynolds Rocket) הפך לדגם המסחרי המצליח הראשון ו"גימבלס" מכרה אלפים רבים בשבוע אחד.

בולאות

המעטפה הממוענת בעט כדורי המוקדמת ביותר המצויה בארכיון שלי היא מה־13 באפריל 1948. המעטפה נשלחה בדואר רשום עלידי סניף קופת חולים בבנימינה למרכז הקופה בתל אביב (ראו תמונה). סביר להניח שקיימות מעטפות אמיתיות הממוענות בעט כדורי מתאריכים מוקדמים יותר, מהשנים 1946/47.

מסקנות

מעטפות הממוענות בעט כדורי הנושאות תאריכים מוקדמים מתחילת 1946 הן חשודות ויש לוודא את אמיתותן. המעטפות

13 באפריל 1948: מעטפה רשומה מבנימינה לתל אביב, הכתובת כתובה בעט כדורי

עלולות להיות מזויפות (הן החותמות והן הכתובות) או יכולות להיות מעטפות מזכרת אמיתיות (cancelled to order) מלפני 1946 והכתובת שעליהן הוספה מאוחר יותר בעט כדורי ובכך הפכו למבוקשות יותר. ■

אֵילֵת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

Ayelet - The Israeli Association for Thematic Philately

אֵילֵת היא עמותה המאגדת בולאים מכל הארץ, האוספים בולים ודברי דואר על פי נושא.

* חברי אֵילֵת מקבלים את פרסומי האגודה:

<< חוברת "נושארן" - יוצאת לאור ארבע פעמים בשנה. במידע בולאי על אספנות נושאית, נושאי איסוף וחומר בולאי;
<< עיתון "שובל" של התאחדות בולאי ישראל.

* מפגשי חברים והרצאות פעם בחודש.
* מכירות פומביות לחברי האגודה בלבד.
* הדרכה וסיוע מקצועי לתצוגה בתערוכות בולים בארץ ובח"ל.
* הזכות להנות משרותי הספרייה הבולאית העשירה של התאחדות בולאי ישראל.

ניתן לקרוא חומר נוסף באתר אֵילֵת בכתובת הבאה או באמצעות QR-Code:

ranb2000.wix.com/ayelet

האם תשנה הקורונה את עולם הבולאות?

קולין פרייזר (מתוך Flash, אוגוסט 2020)

ערב התפרצות הקורונה בסוף 2019, עמד מספר החברים באגודה על 28,877, כמחצית מספרם רק שלושה עשורים קודם לכן. כל המאמצים שהשקיעו טובי המוחות בתחום לשמר את מספר החברים עלו בתוהו והירידה הכמותית בארצות הברית ובשאר העולם היא עובדה מוגמרת שלא ניתן היה לבלום אותה.

תחום הבולאות, שהגיע לשיאו בסוף שנות ה-70 ובראשית שנות ה-80, חווה בעשורים שחלפו מאז ועד התפרצות הקורונה ירידה ניכרת.

פרייזר מוסיף לעניין זה גורמים נוספים שהשפיעו על הירידה בתחום הבולאות עוד קודם לפריצתה של המגפה. העלויות הכרוכות בארגון תערוכות עלו בצורה משמעותית, ואילו התמיכה הציבורית מצד רשויות הדואר פחתה. גם מודל הפעילות של התערוכות היה שנוי במחלוקת עוד לפני הקורונה, שכן במקרים רבים, אזור המסגרות בתערוכות עמד שומם לחלוטין והתערוכות כמעט ולא משכו קהל. התערוכות גם משכו פחות סוחרים בולים ובעקבותיהם גם פחות אספנים, המעדיפים כיום לנהל את מרבית הרכישות שלהם ברשת. האינטראקציה החברתית סביב התערוכות נשחקה ובאופן טבעי גם הנוכחות בהן הינה רק צל חיור של היקפי הנוכחות בתחרויות בעבר. גם ערכי השוק של פריטי בולאות, טוען פרייזר, חוו ירידה דרמטית בכל העולם מאז שנות ה-70 ועד ערב התפרצות המגפה. היוצאים היחידים מכלל זה הן סין, מדינות תת היבשת ההודית ומדינות המפרץ הפרסי שבהן נרשמת עלייה בעניין בתחום הבולאות ועמה גם עלייה במחירי השוק, אך חריג זה הוא בגדר היוצא מן הכלל המעיד על הכלל, העגום ברובו המכריע.

פרייזר תוהה האם יצר האיסוף דעך? לטענתו התשובה לכך שלילית. אנשים מוסיפים לאסוף כמעט כל פריט שאותו אספו עד היום – אמנות, שטרות ומטבעות, מכוניות, שעונים וכיו"ב. האספנות, אפוא, לא נעלמה אלא תחומי האספנות השונים עברו שינויים והתאמות. אולם בניגוד לתחומים אחרים תחום הבולים ספג מכה קשה ואיבד את האטרקטיביות שלו. יש המאשימים את התחרות על תשומת הלב או את האינטרנט. אחרים מאשימים את הירידה בכתיבת מכתבים הנשלחים בדואר למול אינפלציה בהדפסת מהדורות בולים חדשות על-ידי שירותים בולאיים ברחבי העולם.

לדעת פרייזר הסיבה העיקרית לירידה באטרקטיביות של הבולאות היא התמעטותם של הסוחרים שלצד מכירת הבולים, גם שימשו מנטורים לאספנים, סיפקו להם הכוונה וכלים מקצועיים ועודדו אותם להרחיב את אוספיהם. היעלמותם של סוחרים

גיליון אוגוסט 2020 של Flash, המגזין של פ.י.פ, פירסם קולין פרייזר מאמר מעניין וחשוב תחת הכותרת "האם המגפה יכולה לשנות סוף כל סוף את עולם הבולאות?". המאמר, הנפרש על פני שמונה עמודים שנכתבו בבירור מתוך להט גדול ומחויבות גדולה לתחום, מציג ביקורת חריפה על עולם הבולאות המאורגנת. לדעת פרייזר עולם זה סובל משורה של תחלואים ובעיות שמגפת הקורונה רק חשפה והאיצה. בחינה מעמיקה של המצב, כפי שהוא מציע, חייבת להוביל את עולם הבולאות לחשיבה מחודשת על הנורמות הנהוגות בו ועל הגורמים שהובילו לירידת קרנו.

תחום הבולאות, טוען פרייזר, הוא מגוון וכולל תחומי-משנה רבים: החל מאיסוף בולים, עבור במחקר בולאי, כתיבת ספרים ומאמרים בנושאים בולאיים, השתתפות בפעילות בולאית מאורגנת, בקבוצת מחקר או בארגון לאומי או בינלאומי. לתחום זה קיימות גם התמחויות משנה מגוונות: החל בבעלי תפקידים בתערוכות, בעלי תפקידים באגודות, סוחרים ומארגני מכירות פומביות ואפילו "בולאים של רשתות חברתיות", שזוכים פעמים רבות ביחס חשדני וציני – מוצדק לעתים קרובות – מצד רבים העוסקים בתחום.

פרייזר שואל כיצד באה הבולאות לידי ביטוי במרחב הציבורי בתקופה שלפני התפרצות הקורונה, הן בממד הפרטי והן בממד הציבורי? עיקר הפעילות הבולאית הפומבית עד לפני פחות משנה היה כרוך באינטראקציה חברתית – השתתפות במפגשים תקופתיים באגודות, השתתפות במכירות פומביות, ופעילות מחקרית מגוונת במוסדות בולאיים שונים. מעל כל אלה ניצבה הפעילות המרכזית של הבולאים בעידן האינטראקציה החברתית, היינו ההשתתפות בתערוכות לאומיות ובינלאומיות. תערוכות אלה היו בימי טרום הקורונה מוקד התכנסות חשוב ומרכזי עבור המציגים אך לא פחות מכך גם עבור האספנים, הסוחרים ואנשי האגודות השונות. ההיבט החשוב ביותר של התערוכות היה ההיבט החברתי: אספנים חשו צורך להיות וגם להרגיש חלק מקהילה רחבה, לפגוש חברים ועמיתים ולחלוק את הידע שלהם ואת אהבתם לתחום. גם ההשתתפות בתחרות סיפקה צרכים, אם גם אחרים: בין אם את יצר ההשתתפות ובין אם את יצר התחרות, הניצחון והזכייה בפרסים ובהכרה.

פרייזר טוען כי על ציר הזמן, תחום הבולאות, שהגיע לשיאו בסוף שנות ה-70 ובראשית שנות ה-80, חווה בעשורים שחלפו מאז ועד התפרצות הקורונה ירידה ניכרת: ירידה במספר האספנים, ירידה בשיעורי ההשתתפות בפעילויות בולאיות מאורגנות ובחברות בכל הארגונים והאגודות, היעלמות של חנויות בולים מרחובות הערים בשל העניין היורד והתשומות העולות, צמצום במספר התערוכות ובצידו גם ירידה בנוכחות בהן וירידה במספר המציגים.

פרייזר מביא את מספרי החברים הרשומים באגודה הבולאית האמריקנית (APS) לאורך השנים כהמחשה להיעלמותם של האספנים: בסוף שנת 1990 היו רשומים באגודה 57,768 חברים.

הפומבית. הסתגלותם של בתי המכירה הפומבית למציאות החדשה, טוען פרייזר, צריכה לשמש מודל להסתגלות ולהיברידיזציה בין אינטראקציה בין-אישית לבין פתרונות טכנולוגיים באופן שכנראה יהפוך לנורמה המקובלת ולא יחזור לאחור גם עם הסתלקות המגפה. פרייזר מציין שהפורמט המסורתי של התערוכות היה בעייתי ופגום עוד לפני הקורונה והתפרצות המגפה רק חידדה את העניין וחשפה אותו במלואו בעייתיותו. התערוכות הפכו גדולות מדי, קשות מאוד לארגון ויקרות מדי, איבדו את כדאיותן הכלכלית ובה בעת גם את העניין שהיה להן לציבור הרחב. היעלמותם של הסוחרים יחד עם התבססותן של המכירות באינטרנט שמטו את הקרקע מתחת למסחר בבולים בתערוכות, שהיווה נתח ניכר מההכנסות בעבר. מכל הסיבות הללו, גם מארגני התערוכות צריכים לחשוב על מעבר לפורמט היברידי שמשען על פתרונות טכנולוגיים שינגישו את האירועים לציבור ברחבי העולם וזאת מבלי לוותר על עצם המפגש הפיזי ועל האינטראקציה הבין-אישית, במטרה למשוך בחזרה אל הפורמט החדש גם את העוסקים במסחר בבולים מקוון. התקדים של תערוכת Philex2020 שהתקיימה באופן מקוון מבנגלדש וזכתה ללמעלה מ-750 אלף צפיות ברשת, לימד כי בהחלט קיימת היענות של אנשים "לבקר" בתערוכה מקוונת. אם פתרונות כאלה יישקלו ברצינות, ייתכן שאתגר הקורונה יכול להתגלות כחבל ההצלה של עולם הבולאות ושל התערוכות – היהלום שבכתר שלו.

בעיה נוספת שמצביע עליה פרייזר בעניין התערוכות היא הפרגמנטציה הנושאת: התערוכות הוסיפו בשנים האחרונות עוד ועוד מדורים חדשים באופן מלאכותי לחלוטין. כיום, טוען פרייזר, קשה להסביר את הפיצולים ופיצולי הפיצולים בין המדורים השונים. גם כאן טומנת הקורונה הזדמנות הרבה יותר מסיכון: עם המעבר לפורמטים מקוונים, התערוכות הבינלאומיות יכולות להיפטר מן החלוקה המיותרת ולפתוח מחדש את התחרויות במדור אחד, פתוח. התערוכות יכולות וצריכות גם לנצל את ההזדמנות כדי לרענן את פורמט המוצגים ולשכלל את הדרישות ביחס לקבצים האלקטרוניים המוגשים להן.

כל הדברים שמצביע עליהם פרייזר גורמים לו לחזור לטענותיו הראשונות: עולם הבולאות צריך לנצל את הקורונה כדי לחשב מסלול מחדש ולחשוב על דרכים למשוך אספנים ובולאים חדשים לשורותיו. הניסיונות של אגודות הבולאים לקרוץ לילדים ונוער באמצעות אזורי פעילות ייעודיים לילדים בתערוכות נחל כישרון חרוץ ואזורים אלה נעדרים ילדים לחלוטין (הוא מציין יוצא מן הכלל אחד: בתערוכה שבה נכח בירושלים ב-2016 נערכו סיורים מודרכים לילדים, שאורגנו על ידי הנהלת התערוכה. בסיורים אלה ניכרה נוכחות ערה של ילדים וניכר היה שהילדים נהנים ומחכימים מאוד מן ההתנסות). גם הניסיונות לקרוץ לקהל מבוגר שאינו נמנה על שורות האספנים היו כושלים באותה מידה.

לסיום טוען פרייזר שאמנם המגפה לא שינתה עד כה דבר בעולם הבולאות ולא הובילה אותו לתחייה ממשית. עם זאת הכישלונות שהוא סוקר, הם אמנם מקור לתסכול, אך הם יכולים להיות גם מקור לחשיבה מחודשת ומאומצת שתוביל לשינויים דרמטיים. שינויים כאלה, באם יקרו, יכולים להציע את הענף כולו ואת כל העוסקים בו – הן בצד האספני והמחקרי והן בצד המסחרי – אל עבר עתיד מוצלח יותר ולחידוש אפקטיבי של הפופולריות של התחום. ■

המתמחים בתחומים ספציפיים הביאה לירידה במספרי האספנים בתחומים אלה. הוא מוסיף לכך גם את העניין הכלכלי – ירידת ערכם של בולים הפכה את איסוף הבולים לתחום לא משתלם ולאספנים כיום אין תמריץ להוציא כסף על בולים שעליהם יפסידו כסף. איסוף בולים, ככל תחום אחר, לווה מאז ומעולם בתחושה של היגיון כלכלי. כאשר ההיגיון הכלכלי אובד, אין זה מפתיע שהתחום כולו סובל מירידה.

איפה אנחנו, הבולאים, טעינו? לטענתו של פרייזר, עוד במאה ה-19 נחשב תחום איסוף הבולים נחלתם של גברים מבוגרים. עובדה זו כמעט ולא השתנתה עד היום. האגודות הבולאיות פועלות כבר שנים, תוך הוצאה ניכרת של כספים ומשאבים, לעידוד אספנות בולים, אך במבחן התוצאה נראה כי אלה בוזבוזו לריק. הניסיון לעודד צעירים לעסוק בבולאות הוא מובן, אך הוא גם כושל. רשימות החברים החדשים של האגודה הבולאית האמריקנית מלמדות כי מצטרפים אלה הם ברובם גמלאים. אם איסוף בולים הוא עיסוק המצריך זמן פנוי, כסף ותשוקה, הרי שגמלאים אלה עונים על שני התנאים הראשונים ועל כן אם יש מאמץ שצריך להשקיע בדור הצעיר, שאין בידי את הזמן הפנוי והכסף הפנוי של הגמלאים, ושאליו יש להפנות את עיקר המשאבים, טוען פרייזר, הרי שזהו המאמץ להנחלת התשוקה לאיסוף ולבולאות בקרב קבוצה זו.

בתי מכירות פומביות ממצאים עצמם מחדש במכירות באינטרנט ולעתים אף מוותרים על הקטלוגים שהוציאו בעבר על גבי נייר יוקרתי.

פרייזר מציין כי ההשפעה המובהקת והניכרת ביותר של המגפה על עולם הבולאות היא אובדן האינטראקציה הבין-אישית, בין אם בשל סגרים, הגבלות טיסה ונסיעה, והוראות ריחוק חברתי. אובדן זה אחראי לביטולן של תערוכות רבות או לדחייתן ולביטול מפגשים ואירועים של אגודות ומועדונים, לפגיעה משמעותית בפרנסתם של סוחרים שנסמכו על מכירות בחנויות או בתערוכות ושל מארגני מכירות פומביות. האינסטינקט הראשון של כל האגודות והמועדונים בניסיונם להתמודד עם האילוץ החדש הוא להעביר אירועים ומפגשים לשידורי זום ותערוכות בינלאומיות לפורמט מקוון. אגודות בכל העולם מאמצות פתרון זה כפתרון דחק שיאפשר להן לקיים את התערוכות שלהן, ולו באופן חלקי. בכך, צועדות האגודות ברחבי העולם בדרכה של תערוכת Savpex בדרום אפריקה (ראו רשימתו של מנחם לדור בגיליון זה), שכבר כמה שנים – עוד הרבה לפני הקורונה – מתנהלת בפורמט מקוון מלא.

פרייזר מתאר התאמות והסתגלויות של גורמים שונים בעולם הבולאות למציאות החדשה של המגפה: בתי מכירות פומביות ממצאים עצמם מחדש במכירות באינטרנט ולעתים אף מוותרים על הקטלוגים שהוציאו בעבר על גבי נייר יוקרתי. בתי המכירות, גדולים כקטנים, מוצאים פתרונות טכנולוגיים יוצאים מהכלל שמאפשרים להם להמשיך בשגרה בפורמטים מקוונים היברידיים המבקשים לשמר נאמנות רבה ככל הניתן לפורמט המסורתי של המכירה

תערוכת בולים וירטואלית בדרום אפריקה – Savpex 2020

מנחם לדור

התבקשו לבצע סבב שני של שיפוט, כשהם רואים כבר את הציונים וההערות שניתנו על-ידי שאר חברי הצוות וכך יכלו לבחון מחדש את הערכים.

אחרי שקיבלתי את ההערכה החוזרת של שאר השופטים, נתתי את סבב הציונים השני שלי. במקומות בהם עדיין נשאר פער (שקבעו מדליה מרמה שונה) נערך סבב מיילים שבהם פירט כל שופט את נימוקיו. מהר מאוד הגענו לעמק השווה. לא היה צורך במפגשי זום, אם כי הדבר היה אפשרי לחלוטין.

האוסף התימאטי הטוב ביותר הגיע (כך התברר בהמשך) מהונג קונג והיה על 'עישון מקטרת' עם פיתוח טוב וחומר בולאי מגוון. אכן, חוויה מעניינת. תהליך השיפוט ערך כחודש – כל שופט בזמנו הפנוי, תוך קביעת לוח זמנים מרווח. השיפוט היה כמעט כמו בתערוכה רגילה, למעט העדר היכולת להעריך במדויק את "טיב" החומר הבולאי. מאחר ולא היינו ברמות הבולאיות הגבוהות הדבר לא פגם בתהליך. מצד שני, היה די והותר זמן לקרוא את כל הטקסט שכתב המציג – הן התימאטי והן הפילאטלי. האפשרות לחשוב על כל היבט, לחזור ולהתבונן בתצוגות הטיבה עם השופטים ועם המציגים – ניתן היה להעביר היזון חוזר מפורט על החוזקות והחולשות של כל תצוגה. ■

מ זה מספר שנים מקיימת התאחדות בולאי דרום אפריקה תערוכת בולים וירטואלית לתצוגות בנות מסגרת אחת. השנה, עם התפשטות נגיף הקורונה, הפכה תערוכה זו לאירוע משמעותי.

הדרום אפריקנים מפיצים את דבר התערוכה ברחבי העולם, ומציגים מכל רחבי תבל מוזמנים להשתתף. התערוכה כללה 80 תצוגות (רק כ-20% מהן מדרום אפריקה), ובהן גם של שניים מחברינו – ברוך וינר וד"ר לס גלסמן, שניהם מירושלים. כלל האוספים מוצגים באתר התערוכה: <https://sapa.africa/exhibits/#savpex>. התערוכה כללה את כל האגפים המקובלים בתערוכות – מסורתית, תולדות הדואר, תימאטיקה וכו'.

ברוך וינר הציג אוסף על שבויי מלחמה ישראליים במדינות ערב במהלך מלחמת העצמאות וד"ר גלסמן הציג אוסף על הקשר של מוזמביק למלחמת הבורים.

השיפוט התבצע על-ידי צוות של 27 שופטים (ברמה הלאומית והבינלאומית). כמחצית השופטים היו מדרום אפריקה והשאר מקנדה, פורטוגל, ארצות הברית, ברזיל, פולין, טאיוואן, בריטניה, ספרד, הולנד, איחוד האמירויות ועבדכם הנאמן, כנציג ישראל. השיפוט נערך לפי כל הכללים המקובלים, למעט העדר היכולת לראות את החומר הבולאי באופן פיזי.

התצוגות התימאטיות היו מגוון נושאים וברמות שונות – מבסיסיות ביותר לטובות. מאחר וככל הנראה לא נעשתה עבודת סינון טובה לפני קבלת התצוגות, נאלצנו להעביר לא מעט תצוגות מאגף לאגף.

לכל אוסף הוקצו שלושה שופטים, וכל שופט קיבל כעשרה אוספים לשיפוט. אני הועמדתי בראש הקבוצה ויחד עם עוד חמישה שופטים שפטנו את שמונת האוספים התימאטיים. אני השתתפתי כחבר צוות בשיפוט של שני אוספים נוספים – האחד באגף הפתוח והשני האוסף הישראלי על שבויי מלחמה (השיפוט נעשה ללא ידיעת שם המציג או ארץ מוצאו ולכן ביקשתי לשיפוט אוסף זה, שרק לאחר מכן נודע לי שהוא מישראל).

תהליך השיפוט שקבעתי לקבוצה שלנו היה כזה: הכנתי טופס אקסל שבו כל אחד משלושת השופטים רשם את הניקוד שלו לכל אחד מהסעיפים המקובלים. אני נתתי את הניקוד לפני שקיבלתי את תגובות שאר חברי הצוות כדי לא להיות מושפע מהם. כל שופט התבקש כבר בשלב זה לרשום הערות למציג על החוזקה והחולשה בכל סעיף. לאחר סיבוב ראשון זה אפשר היה לראות את התפלגות הניקוד – עבור מספר אוספים הוא היה קרוב מאוד, במספר אוספים היה הבדל ניכר. בשלב זה נשלחו התוצאות לכל חברי הצוות והם

מוזיאון הבולאות המקוון

MUSEUM OF
PHILATELY

של מוזיאון הבולאות לאייפון ולאנדרואיד וכן להוסיף למוזיאון המתפתח מוצגים נוספים שזכו בזהב או בזהב גדול. בעקבות זכייתו של לורנס פיישר באליפות אירופה לבולאות תימאטית בוורונה (ECTP 2019), נציג של דיויד פלדמן פנה אליו וביקש את אישורו להציג את האוסף שזכה באליפות במסגרת המוזיאון. לאחר ריאיון שנערך עם לורנס והפרסים שבהם זכה, התקבל האוסף של לורנס למוזיאון והפך לחלק אינטגרלי מהתצוגה שלו. האוסף של לורנס, "מולדתם של היהודים - המאבק שלנו להישרדות" הוא האוסף היחיד המוצג במוזיאון תחת דגל ישראל והוא גם האוסף התימאטי היחיד המוצג בו. ■

מוזיאון הבולאות הוא מוזיאון מקוון שהוקם בתמיכת בית המכירות הפומביות של דיויד פלדמן. המוזיאון מציג את האוספים הבולאיים החשובים ביותר הנמצאים בידיים פרטיות. בשל היותו של מוזיאון מקוון, הוא מאפשר למבקרים לראות אוספים זוכי פרסים, להתוודע אל האספנים, לצפות בפריטים ספציפיים בהגדלה על מסך המחשב שלהם ולקבל מידע נוסף על הפריטים הנדירים ביותר באוספים השונים.

המוזיאון מהווה כעין "היכל תהילה" לתצוגות בולאיות עטורות פרסים מכל רחבי העולם. הרעיון העומד מאחורי המוזיאון - בשונה, למשל, מהתערוכה הווירטואלית הצ'כית Exponet הפתוחה לכל התצוגות - הוא לספק מרחב שינציח רק תצוגות בולאיות שזכו במדליות זהב ומעלה בתחרויות השונות ושחלקן כבר נמכרו או פוצלו בין אוספים שונים.

בעקבות מגפת הקורונה, קיומן של תערוכות פיזיות נדחו או בוטלו כליל. אחת התערוכות הללו הייתה Stampex שאמורה הייתה להתקיים בתאריכים 1-3 באוקטובר 2020. מארגני התערוכה הלכו בעקבות מדינות אחרות והפכו אותה לתערוכה מקוונת. בעקבות כך החליט דיויד פלדמן לעשות שני דברים: ליצור אפליקציה ייעודית

בקשה להתקבל כחבר בהתאחדות בולאי ישראל

אני החתום מטה מבקש בזה לקבלני כחברה/ בעמותת התאחדות בולאי ישראל ומתחייב בזה לציית לתקנות ולהחלטות העמותה, הועד הפועל וההנהלה. אני מצהיר/ה כי אני אזרח/ית ישראלית/ואז תושב/ת ישראל ובוגרת/ת. אני מתחייב לשלם את דמי החבר המגיעים ממני במועדם כל זמן חברתי בעמותה, אלא אם כן אחליט לפרוש מן העמותה מכל סיבה שהיא, ואז אודיע על כך בכתב להנהלת העמותה.

שם: _____ תאריך לידה: _____ ת.ז.: _____

מען - רח', מס' בית, ישוב, מיקוד: _____

כתובת למשלוח דואר: _____

טלפון בבית: _____ נייד: _____ דוא"ל: _____

תאריך: _____ חתימה: _____

החלטת ההנהלה:

הוחלט לקבל/לדחות את הבקשה להצטרפות בישיבת הנהלה מיום _____ בשם העמותה _____

דמי חבר לשנה: 100 ₪ • דמי חבר לשנתיים: 180 ₪ ושי בולאי בשווי של 50 ₪ • דמי חבר לשלוש שנים: 270 ₪ ושי בולאי בשווי 75 ₪

התאחדות בולאי ישראל ת.ד. 3301 תל אביב, 6103201
טלפון: 03-6295547, פקס: 03-5259716, דוא"ל: misrad-ipf@013net.net

לזכרו של ד"ר מנחם (מנפרד) ברגמן ז"ל

ג'יאנקרלו מורולי (לשעבר יו"ר הוועדה התימאטית של פ.י.פ.) ומנחם לדור

חברו מאוריציו טקארדי מאיטליה, הקים ד"ר ברגמן בשנת 1982 את FIPO (הפדרציה הבינלאומית לבולאות אולימפית) ועמד מאחורי ההסכם שנחתם עם פ.י.פ. ושהוביל לקיומן של תערוכות Olympihlex לבולאות אולימפית ליד המשחקים האולימפיים, בין השנים 1988 ל-2004. ד"ר ברגמן החל לעבוד בתקופת כהונתו של סמראנש כמנהל האגף הבולאי במוזיאון האולימפי בלוצאן שבשווייץ ותחת שרביטו הפך המקום לאבן שואבת לאספנים תימאטיים ואולימפיים מכל רחבי העולם ולמרכז המנגיש את תחום הבולאות לקהל הרחב. בתקופה זו גם העתיק את מקום מגוריו ואת מרכז חייו מישראל והשתקע בשווייץ, שבה חי בעשורים האחרונים ובה גם סיים את חייו.

למרות שעבר לחיות בשווייץ כבר לפני שנים רבות, ד"ר ברגמן לא זנח את מעורבותו בבולאות הישראלית ושיחק תפקיד מרכזי בהקמתה של איל"ת: בשנת 1990 נערכה בבאר שבע תערוכת בולים לאומית ובמהלכה התקיים כנס הייסוד של איל"ת. חרף העובדה שהתימאטיקה בישראל הייתה אז בחיתוליה, הגיע ד"ר ברגמן במיוחד לתערוכה והעביר בכנס הייסוד סמינר מרתק על מהותה של הבולאות התימאטית, שכלל דוגמאות מהתצוגה שלו "פוליטיקה ואולימפיאדות".

יהי זכרו ברוך.

ב-3 ביולי הלך לעולמו בז'נבה ד"ר מנחם (מנפרד) ברגמן, מגדולי האספנים התימאטיים בישראל ובעולם. בן 92 היה במוותו. ברגמן היה בולאי משחר נעוריו, ובשנת 1945 השתתף כמציג נוער בתערוכת פילא - התערוכה הבולאית הראשונה בארץ ישראל.

בשנת 1968 השתתף ד"ר ברגמן, ישראלי במקור, בתערוכה בריצ'יונה שבאיטליה, בה זכה במדליית הזהב הראשונה שלו, על אוסף המוקדש למשחקים האולימפיים של 1924 שהוצג בתערוכה זו לראשונה. בתחרות זו העלה ד"ר ברגמן שלל הצעות לשינויים בתקנון התימאטי בתערוכות של פ.י.פ., שעד אז הענישו אוספים שסודרו על בסיס כרונולוגי או שיטת הצעות אלה שולבו עד מהרה בתקנון הפדרציה באופן רשמי ונתקבלו כתקנות מחייבות.

החל בתערוכת IBRA שנערכה במינכן בשנת 1973, לאחר שכבר שונו התקנות - במידה רבה בעקבות התערבותו ובהתאם לרבות מהצעותיו - התבלט ד"ר ברגמן כבעל אחד האוספים המרשימים והטובים ביותר בתחום המשחקים האולימפיים ובאספנות התמטית בכלל והוכתר כאחד מאלופי התערוכה. תערוכה זו במינכן הייתה ראשיתו של מסע ארוך של ד"ר ברגמן כמציג בתערוכות של פ.י.פ. ועם השנים זכה ד"ר ברגמן במדליית זהב גדול בהמשך הועבר לאגף האלופים בתערוכות פ.י.פ.

בהמשך, נבחר ד"ר ברגמן לתפקיד מתאם האגודות התימאטיות הבינלאומיות של פ.י.פ. על-ידי מנהלי האגודות עצמם. מתוקף תפקיד זה, הפך ד"ר ברגמן גם לחבר הוועד המנהל של הוועדה התימאטית של פ.י.פ. והמשיך לכהן בתפקיד זה עד שנת 2000. גם בתפקידו זה, התעקש ד"ר ברגמן על המשך פעולתו הנמרצת לשינוי ותיקון תקנוני פ.י.פ. בתחומים השונים ונחל הצלחות גדולות שהשפיעו רבות על התערוכות שארגנה הפדרציה בעשורים האחרונים. תחום נוסף שבו היה פעיל במיוחד בכובעו זה, לצד בכירים אחרים בפדרציה, היה הכשרתם של מציגים ושל שופטים בתערוכות באמצעות סמינרים ייעודיים, תוך שהוא מוסיף להציג בתערוכות ולשפוט בהן.

כשמונה חואן אנטוניו סמראנש, בעצמו אספן בולים נלהב ובעל אוסף גדול של בולי המשחקים האולימפיים, לתפקיד נשיא הוועד האולימפי הבינלאומי, הוא קידם תוכניות ייחודיות במסגרת הוועד לעידוד איסוף בולים ומחקר בולאי בנושא המשחקים האולימפיים. ברוח התקופה ובשיתוף עם

בול זיכרון גרמני לפרופ' רחל הירש, הרופאה היהודיה פורצת הדרך

עידן בריר

הירש. בתחילת הדרך מטופלים גרמנים נמנעו מלהגיע לטיפולים אצל הרופאה היהודיה ובהמשך נשלל רשיונה לעסוק במקצוע. מחשש שתיעצר על ידי הרשויות, נאלצה הירש לברוח לבריטניה, אך רשיונה הרפואי לא היה תקף במדינה והיא עבדה כספרנית וכעובדת מעבדה. לאחר המלחמה השתקעה סופית בלונדון אך טראומת המלחמה והעקירה גרמו לה לתסמינים של דיכאון ופרנויה והיא אושפזה בבית חולים פסיכיאטרי, שבו גם הלכה לעולמה בשנת 1953, כשהיא בת 83.

הבול הגרמני הוא תיקון מאוחר לעוולות העבר והוא עושה צדק עם רופאה פורצת דרך ובמידה מסוימת משקף גם ניסיון לעשות צדק מאוחר גם לנשים ויהודים שפעלו במסגרת המגבלות החברתיות והחוקיות כדי להשתלב בחברה הגרמנית, שדחקה אותם לשוליים. ■

1 יולי האחרון העלה בלוג "הספרנים" של הספרייה הלאומית את זכרה של הרופאה היהודיה הגרמניה פרופ' רחל הירש וגולל את סיפור חייה המרתק. כתבה זו העלתה בזיכרוננו את בול הזיכרון שהנפיק הדואר הגרמני בנובמבר 2013, לציון מאה שנים לקבלתה של הירש תואר פרופסור. הבול ההיסטורי, שגודלו 26.2*44.2 מ"מ, מתעד רגע היסטורי ייחודי וחולק כבוד לרופאה ולאישה פורצת דרך, שבדרכה המקצועית עסקה כמעט בכל זולת בכבודה.

פרופ' רחל הירש נולדה בפרנקפורט שבממלכת פרוסיה בשנת 1870 למשפחה יהודית ולאורך חייה המקצועיים נאלצה להתמודד עם קשיים שניצבו בדרכה הן בשל היותה יהודיה והן בשל היותה אישה, לא תמיד בסדר הזה. יציאת נשים ללימודים והשתלבותם בעבודות מקצועיות היו דברים שכמעט לא נראו בפרוסיה של התקופה ההיא או בכלל ובשל כך נאלצה הירש ללמוד רפואה בשווייץ. מגבלות חוקיות שהיו נהוגות בפרוסיה, שקבעו כי נשים שונות מגברים ועל כן אינן יכולות להשתלב במקצועות גבריים, מנעו מהירש לעבוד במקצועה, לחקור וללמד. תגובתה של הירש למגבלות אלו הגיעה בדמות חיבור מדעי שכותרתו "תרבות גוף האישה" (Körperkultur der Frau) שבו הציגה את תפיסות עולמה על השוויון הפיזי, המוחי והנפשי שבין גברים לנשים, נאבקה בתפיסות רווחות של יופי נשי והתאמת נשים לשוק העבודה והמחישה באמצעות תמונות שתיעדו מחקר ארוך שערכה על גוף האישה את התנהגותו הזוהר של גוף האישה לגוף הגבר.

עליית המפלגה הנאצית לשלטון שינתה את מסלול חייה של

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE, OTTOMAN PERIOD, JUDAICA
- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue
Ask about special low vendor commission rates.

P.O.Box 8101 — TRENTON NJ 08650 USA
E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET
Phone: 609-456-9508

הנפקות בעולם

ליכטנשטיין – רעיון מיחזור וקיימות

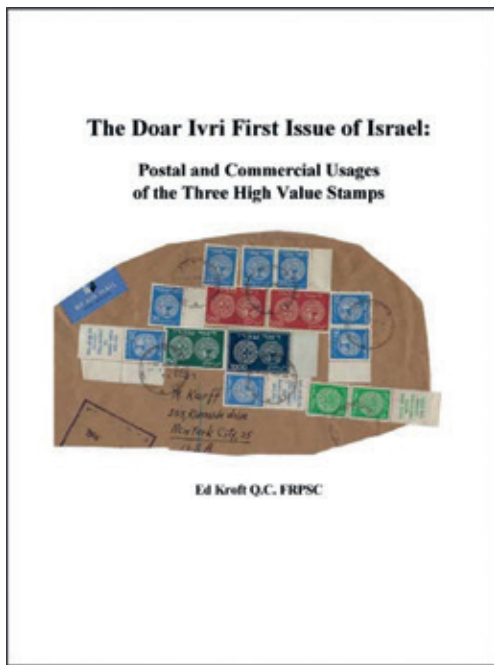
רן ברש

בתאריך 7.9.2020 הנפיקה ליכטנשטיין בול מעניין בנושא מיחזור, קיימות והדאגה לשלום כדור הארץ ויושבי, המציג את כדור הארץ בצבעי כחול וירוק. בכך מבקשת ליכטנשטיין להפנות את תשומת הלב לנושא הגנת הסביבה בהיבט של הפקת חומרים ממוחזרים מפסולת. המיוחד בבול הזה הוא היותו רקום מחוט ממוחזר. לצורך כך עובדו 3,100 בקבוקי פלסטיק בנפח של 600 מ"ל כל אחד שעברו ניקוי וגריסה לפתיתים בטרם נוצר מהם חוט פוליאסטר איכותי חדש. כל בול רקום משבעים וחמישה מטרים של חוט מעובד. בסדרה הונפקו 40,000 בולים והמשמעות היא שלצורך כך שימשו שלושה מיליון מטרים של חוט פוליאסטר ממוחזר. אורך זה מספיק כדי להקיף את גבולה של נסיכות ליכטנשטיין ארבעים פעם. בחינת כמות העבודה המעורבת מרשימה באותה מידה: בעוד שמכונת רקמה עם למעלה ממיליון סיבובים לדקה ייצרה את הבולים האלה בזמן קצר, יחסית, הרי שברקמה ידנית, הייתה מלאכת ייצור כל הבולים נמשכת כ-25 שנה. הבול נדבק מאליו, הבול עגול וקוטרו כ-5 ס"מ. מלבד היותו פריט בולאי אטרקטיבי לאספנים הוא יכול לשמש כקישוט אופנתי שיוצמד לדש הבגד או למקומות אחרים וזאת על מנת לשקף את המחויבות האישית להגנת הסביבה.

Ed Kroft, *The Doar Ivri First Issue of Israel, Postal and Commercial Usage of the Three High Value Stamps*

אד קרופט, נשיא האגודה הבולאית של אספני ישראל בארצות הברית (SIP) אסף וחקר במשך השנים פריטים ייחודיים הנוגעים לתעריפי הדואר על גבי מעטפות בולי דואר עברי בערכים הגבוהים והבולים היקרים שהונפקו לאחר מכן, כמו בול ירושלים, פתח תקוה, הנגב וכו'. בעוד שהעניין בבולי ישראל הראשונים התמקד בעבר בתחום האיסוף המסורתי, כלומר חקר הבול עצמו על תשניתו, הרי שמחקרו של קרופט מתייחס לתחום תולדות הדואר, ענף איסוף בולאי המתבטא בחקר הטיפול השלם במעטפה שנשלחה – בתעריפים הנקובים בה, חותמות, תאריכים, סימונים נוספים ועוד. כל אחת מ-138 המעטפות המוצגות בספר מלווה בהסבר ובניתוח מעמיק של תעריף המשלוח. זהו ספר חובה בחקר תולדות הדואר בראשית ימיה של המדינה. המבוא לספר נכתב על-ידי חברנו יעקב צחור.

תודה על תרומת בולים לנוער

- משה אליהו – על-ידי רומנו
- כפרי יוסף – גבעת חיים מאוחד
- נפתלי זנדבנק – לזכר פרופ' משה סולובייצ'יק
- אפק יצחק – חדרה, לזכר אביו אפק יצחק ז"ל

תודה על תרומת ספרים

- עמוס אלטר – תל אביב
- מרים רמון – לזכר פרופ' יוחנן רמון ז"ל

עדכון קטלוג בולי ישראל

הנפקת ספטמבר 2020

הטבלאות המלוות את הסדרות מחולקות לשש עמודות על פי הסדר הבא מימין לשמאל: המספר הקטלוגי של הבול, הערך הנקוב של הבול, מחיר בול לא חתום עם שובל, מחיר בול לא חתום ללא שובל, מחיר בול חתום ללא שובל.

8/9/2020

מועדים התשפ"א – אמנות מודרנית FESTIVALS 2020 – MODERN JEWISH ART – MANDALAS

לאורך כל הדורות שיקפו יוצרי האמנות היהודית את הערכים הקשורים לדת היהודית ולתרבותה, תוך שהם עושים שימוש בטכניקות שהיו מקובלות באותה עת. כשם שאמני תקופת המשנה והתלמוד למדו מן העולם הרומי את מלאכת הפסיפס ועיטרו באמצעותה את בתי הכנסת שהקימו, כך גם האמנים בני זמננו מאמצים מגוון רחב של רעיונות מעמיתים אחרים ויוצרים באמצעותם אמנות יהודית מודרנית. מנדלה היא תרשים עגול, המורכב ממעגלים גדלים והולכים של ציורים וסימנים גרפיים המסודרים סביב מרכז משותף. הבולים עגולים בקוטר של 38 מ"מ והודפסו בגליון מוקטן ומקושט של שמונה בולים.

1.30	5.00	5.00	5.00	2.50 ₪	2600
3.70	14.80	14.80	14.80	7.40 ₪	2601
4.20	16.60	16.60	16.60	8.30 ₪	2602
9.20	36.40	36.40	36.40	18.20 ₪	סה"כ
		38.40			☒

אמנות הקיר בישראל MURALS IN ISRAEL

אלפי יצירות אמנות – בציור, בתבליט, בפסיפס ובעוד צורות וטכניקות – קבועות על קירות מבני ציבור: פנים וחוץ. מקצתן נעשו בידי אמנים ידועים, ורבות אחרות כביטוי עממי בידי אמנים מקומיים ואמנים לעת מצוא. יצירות הקיר מרכיבות את מארג החברה הישראלית לגווניה, את תולדות ההתיישבות החדשה בארץ ואת מורשתה התרבותית. יעקב שטרק – בית הכנסת עדס, ירושלים 1912. אברהם אופק – מעגל החיים, כפר אוריה 1970. עפיה זכריה – הבית המצויר, שלומי 1980-2000.

2.10	8.20	8.20	8.20	4.10 ₪	2603
2.50	10.00	10.00	10.00	5.00 ₪	2604
3.30	13.00	13.00	13.00	6.50 ₪	2605
7.90	31.20	31.20	31.20	15.60 ₪	סה"כ
		33.20			☒

תוויות ביוול

8/9/2020

תווית דוארמט – מסוקים בחיל האוויר הישראלי – ינשוף
ATM POSTAGE LABEL – HELICOPTERS IN THE ISRAELI
AIR FORCE – SIKORSKY S-70A-50 BLACK HAWK

5.00	שח 2.50	128 תב
------	---------	--------

תווית דוארמט – מסוקים בחיל האוויר הישראלי – שרף
ATM POSTAGE LABEL – HELICOPTERS IN THE ISRAELI
AIR FORCE – BOEING AH-64D-1 APACHE LONGBOW

5.00	שח 2.50	129 תב
------	---------	--------

בול משותף ישראל-ברזיל – מיפו לתל-אביב
ומאולינדה לרסיפה

ISRAEL-BRAZIL JOINT ISSUE FROM JAFFA TO TEL-AVIV
AND FROM OLINDA TO RECIFE

היחסים בין ישראל לברזיל החלו ערב הקמת מדינת ישראל, עם סיועו של המדינאי אוסולדו ארניה, שניהל את ישיבת האו"ם בכ"ט בנובמבר ותרם לקבלת ההחלטה להקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. על אף שישראל היא אחת המדינות הקטנות בעולם וברזיל היא החמישית בגודלה בעולם, היחסים הביטורליים בין המדינות פורחים, יש להן כלכלות משלימות, והשוני ביניהן מאפשר החלפת ידע ומשאבים בתחומים שבהם כל אחת מהן חזקה. היחסים הדיפלומטיים ביניהן מתקיימים באופן רציף ומלא בכלל התחומים.

5.90	23.60	23.60	23.60	שח 11.80	2606
		25.60			✉

חותמות דואר ישראל

8/9/2020
חותמת יום ההופעה
שרף

8/9/2020
חותמת יום ההופעה
ינשוף

8/9/2020
חותמת יום ההופעה
ישראל-ברזיל

8/9/2020
חותמת יום ההופעה
אמנת הקיר בישראל

8/9/2020
חותמת יום ההופעה
מועדים התשפ"א

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאוטי-ג'ורג'יה, נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל. ניתן לעשות הזמנה בדאר. סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER

מען: 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות: 03-5282790, נייד: 052-6944650
דוא"ל: info@romanoauctions.com

ולדי פיש

הערכת שווי אוספי בולים, שטרות ומטבעות קנייה ומכירה
הערכת שווי ללא עלות בבית הלקוח

טלפון: 054-6511897

רחוב החלוצים 21 תל-אביב

Email: fishstamps1988@gmail.com

יריב האפט Yariv Haft

נייד: 050-9899098 Mobile:

קונה ומוכר בולי ישראל

Buying & Selling Israel Stamps

ת.ד. 33320 חיפה 33213 P.O.Box 33320 Haifa
e-mail: lotsofstamps1@yahoo.com דוא"ל:

אליק רינק

בולים ומטבעות
קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 3554,
טל': 03-6297192, פקס: 03-5255131,
מען: 03-5227922, נייד: 052-2502963
דוא"ל: rinekstamps@gmail.com

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה,
בולי הרשות הפלסטינאית

מבצע אלבום 30 דף שורות שקופות רקע שחור
תוצרת גרמניה LEUCHTTURM

יבואן פסי HAWID

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871, ת.ד. 3059 תל אביב 6103001
טלפון סלולארי: 054-5390225; אימייל: giladistamps@gmail.com

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים – ישראל וחו"ל – מכירה, קניה, הערכה
מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים
המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 224,

טל'//פקס: 03-5251552, נייד: 052-8310228
דוא"ל: motib51@smile.net.il

מרכז הבולים

מתמחים במוקדמים, מנדט, מנהלת העם
ובולי ישראל, טעויות, תוויות מכל הסוגים,
זרזנים בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים
נציג בלעדי של DAVO-1 MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במרתף)

טל': 03-5605755, פקס: 03-5605430, נייד: 050-6555370
email: stamps.center@gmail.com

Alexander Kvetney

Collector
Stamps, Postcards, Covers,
Documents, Judaica, Coins. Etc.

Free appraisal

Tel: 054-7224409

Email: tasp_2006@hotmail.com

בולי דוד קאופמן

קונה ומוכר בולי ישראל בעיקר בולים נומינליים,
בולים במשקל וכו', מטבעות מתכת, כסף וזהב,
שטרות, אלבומים משומשים ובולים מכל העולם

רחוב תובל 23 רמת-גן

נייד: 054-3970587

דוא"ל: David.bulim10@gmail.com

בולי כחול לבן

Blue White Stamps

קונה, מוכר, מחליף, מכירה פומבית, אביזרים, בולים, מטבעות ושטרות.

רח' המלך ג'ורג' 6 (ירידה מאלנבי), ת.ד. 23257 תל-אביב 61231
טל': 03-5281023, 03-5015496, פקס: 03-6521145, נייד: 050-7858613

Email: sherman77@013.net.il

לראשונה בישראל תערוכת בולים וירטואלית

בשל התפשטות וירוס הקורונה בוטלו תערוכות בולים בכל רחבי העולם ואחרות נדחו. בשנת 2020 לא התקיימה אף תערוכה משמעותית, והדבר נכון גם למחצית הראשונה של שנת 2021 (לפחות). לנוכח מצב זה החליט הוועד של התאחדות בולאי ישראל לקיים תערוכת בולים לאומית וירטואלית ברבעון הראשון של שנת 2021, ככל הנראה בחודש מארס. פרטים מלאים יפורסמו בגיליון "שבל" הבא.

התערוכה תהיה פתוחה למציגים ישראלים בלבד, חברי התאחדות בולאי ישראל. היא תכלול את כל ענפי הבולאות, ובכלל זה גם מדור "גלויות", לראשונה בישראל. התצוגות המשתתפות בתערוכה יעברו שיפוט מלא, למעט במדור "מחוץ לתחרות".

מציגים המעוניינים להשתתף בתערוכה יתבקשו למלא טופס הרשמה. באם האוסף שלהם יתקבל לתצוגה יתבקשו המציגים להעביר סריקות איכותיות (על פי הנחיות מפורטות שיימסרו להם), אשר יועלו על ידי הוועדה המארגנת לרשת האינטרנט לטובת קהל הצופים, ובמקביל יועברו לביקורת של חבר השופטים.

הדגש בתערוכה הוא על אוספים המוצגים לראשונה או כאלה שעברו לאחרונה שיפור ניכר. מאחר ומדובר בתערוכה לאומית ניתן להציג גם אוספים הכתובים בשפה העברית (או בכל שפה רשמית של הפ.י.פ.).

המעוניינים להציג או המעוניינים בפרטים נוספים מוזמנים לפנות
להתאחדות בולאי ישראל או לקומיסר התערוכה, יורם לוביאניקר,
בדואר אלקטרוני lubianiker@gmail.com או בטלפון 054-5402723.